

TÎLCUIREA CELEI DE A DOUA EPISTOLE CĂTRE TIMOTEI¹

A SLĂVITULUI ȘI PREA-LĂUDATULUI APOSTOL PAVEL

de

Sfântul Teofilact, Arhiepiscopul Bulgariei

tălmăcită din elina veche în cea nouă și
împodobită cu felurite însemnări de către

Nicodim Aghioritul

¹ Însemnează că – după Teodorit – această epistolă este cea mai de pe urmă, adică a patrusprezecea după rînduială și după vremile în care și-a scris epistolele fericitul Pavel. După același Teodorit, însemnează și că Timotei nu se afla în Efes cînd Pavel i-a trimis epistola aceasta, ci întru altă parte. Și [Teodorit] socotește aceasta din cuvîntul ce-l zice la sfîrșitul epistolei (capitolul 4, stihul 2), anume că Apostolul l-a trimis pe Tihic *în Efes*, în loc să zică: Iar pe Tihic l-am trimis *acolo*. (n. aut.)

Pricina acestei trimiteri¹ după Hrisostom, Teodorit, Teofilact și Icumenie

De ce trimite fericitul Pavel și a doua epistolă către Timotei? O spune singur întru cea dintâi, scriind într-aceea așa: „Îți scriu acestea nădăjduind să vin către tine curînd” (capitolul 3:14). Deci, fiindcă nu a putut să meargă la Timotei – precum scria – aflîndu-se legat în temniță de împăratul Nero, Pavel a trebuit să-i scrie și a doua epistolă. O dată, pentru ca, în locul înfățișării sale, să-l mîngîie prin scrisori pe Timotei, care poate se necăjea pentru lipsa învățătorului său și pentru greutatea de a purta ocîrmuirea bisericii din Efes. Și alta încă, pentru a-l întări, fiindcă ostenise întru îngrijirea turmei. Căci bărbații cei mari și puternici obosesc și ostenesc de purtarea de grijă a turmei și a bisericilor, fiind bătuți din toate părțile de valurile ispitelor, mai ales întru acele vremi, cînd pretutendeni erau goane și războaie asupra Creștinilor². Iată așadar pricinile pentru care fericitul Pavel a scris și această a doua epistolă către Timotei. După Hrisostom, a stat însă și a treia pricină, anume eresurile începute de către învățătorii Iudeilor, despre care Pavel a arătat și în cea dintîi epistolă.

Deci, mai întîi, Pavel îi aduce aminte lui Timotei de buna-cinstire de Dumnezeu și de credința strămoșilor lui. În al doilea rînd, zice că Frigel și Ermoghen cei din Asia și-au întors fețele de către lanțurile sale, și că doar blagoslovitului Onisifor îi mărturisește har, pentru că arătase multă sîrguință mergînd la Roma și rămînînd lîngă dînsul. Al treilea, îi poruncește lui Timotei să se ferească de întrebările nebunești, pentru că din acestea se nasc gilcevile și pentru că din acestea căzuseră din credința lui Hristos Imeneu și Filit, care ziceau că învierea se făcuse deja. Al patrulea, îl sfătuiește să ia aminte la învățătură, căci în vremile cele mai de pe urmă vor fi

¹ După Meletie (în tomul întîi al *Istoriei Bisericești*), această epistolă s-a scris în anul 37 după înălțarea Domnului. (*n. aut.*)

² Scriu cu majusculă cuvîntul „Creștin” ca să arăt că el numește un neam osebit, alcătuit din cei botezați din toate celelalte neamuri. Acesta e *norodul cel nou al lui Dumnezeu, noul Israil*, de vreme ce Iudeii au pierdut această vîdnicie atunci cînd s-au lepădat de Hristos-Dumnezeu. (*n. m.*)

unii oameni iubitori de sine și iubitori de îndulcire mai mult decît de Dumnezeu, astfel încît trebuie să vadă dinainte, ca să-i încredințeze pe Creștini a nu se amăgi de unii ca aceia, atît în purtări, cît și la amărunchita învățatură a credinței. Al cincilea, îi arată că venise vremea dezlegării și a morții sale și că avea a se face jertfă pentru Hristos. În al șaselea și ultimul rînd, îi poruncește să vină curînd la Roma, aducîndu-i cărțile și felonul. Și, sfătuiindu-l să se păzească de arămarul Alexandru, pentru că arătase multe rele asupra lui, sfîrșește epistola.

Se vede însă – precum zice Hrisostom – că această epistolă s-a făcut aproape de moartea fericitului Pavel, așa cum el însuși o arată aici, zicînd: „Iată, eu mă jertfesc, și vremea topirii mele a sosit” (2 Timotei 4:6).

1. Pavel, Apostolul lui Iisus Hristos, prin voia lui Dumnezeu, după făgăduința vieții celei în Hristos Iisus,

Pavel deșteaptă și mîngîie sufletul lui Timotei încă din înainte-cuvîntarea epistolei, zicînd: O, Timotei! – nu căuta la primejdiiile vieții acesteia, pentru că ele ne pricinuiesc viața veșnică. Noi ne-am făcut apostoli ai lui Hristos ca să murim aici pentru El și să viețuim veșnic împreună cu Dînsul acolo. Și îl mîngîie pe Timotei chiar de la început pentru ca acela să nu se întristeze mai mult, auzind că învățătorul său Pavel se află în primejdii și în închisori. Și vezi că „după făgăduință” numește viața cea întru Hristos, ca și cum i-ar zice așa: De vreme ce viața cea întru Hristos este după făgăduință, deci dacă Domnul a făgăduit să ne dea aceasta în veacul viitor, atunci nu o căuta în veacul acesta! Și viața este „în Hristos”, adică împreună cu Hristos, sau întru Hristos, pentru că El ne va da această viață și o va păzi. Căci viața aceasta simțită se păzește cu hrană și cu băutură, iar cea gîndită, cea duhovnicească, se păzește întru Hristos și de către El se ține, căci El ne este și ne va fi toate în tot veacul acela.¹

2. lui Timotei, iubitului fiu:

Este cu puțință a fi cineva fiu, dar a nu fi iubit, din pricina răutății sale. De aceea îi numește Pavel pe Galateni „fi” și îl doare pentru dînșii, zicînd: „Copiii mei, pe care iarăși mă chinuiesc a vă naște” (*Galateni* 4: 16). Iar Timotei nu era numai fiu după duh al fericitului Pavel, ci era și iubit, pentru faptele bune pe care le avea. Și, cu acest cuvînt, Pavel arată că nu se duse-se la Timotei fiind oprit de sila și din nevoia cea din afară, iar nu pentru că s-ar fi mîniat asupra lui, ori l-ar fi muștrat pentru ceva.

har, milă, pace de la Dumnezeu-Părintele și de la Hristos Iisus, Domnul nostru!

Pavel îi scrie aici lui Timotei aceeași orăție și rugăciune ca și în epistola dintîi; pentru aceasta, citește tîlcuirea de acolo.

3. Mulțumesc lui Dumnezeu,

¹ Iar Teodorit tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Apostol – zice – m-a pus și m-a ales Stăpînul Dumnezeu Hristos, ca să propovăduiesc oamenilor făgăduita viață veșnică. (n. aut.)

Vezi – o, cititorule! – ce covârșitoare dragoste are fericitul Pavel către Timotei? Mulțumesc lui Dumnezeu – zice – pentru că, iubindu-te, îmi aduc aminte de tine. Aceasta este dragostea și prietenia adevărată, când cineva se împodobește și se cinstește întru prieteșugul celui iubit.¹

Căruia slujesc din strămoși întru curată conștiință,

Și cum zice aici Pavel că-l slujise lui Dumnezeu cu conștiință curată², de vreme ce nu-L credea pe Fiul Lui, pe Iisus Hristos? Răspundem că Pavel înțelege aici prin „conștiință” viața îmbunătățită pe care o avea. Căci, deși era Evreu și necredincios întru Hristos, totuși era cinstit întru viețuire. Sau zice că și atunci când îi gonea pe Hristos și pe Creștini, o făcea tot din rîvnă pentru Dumnezeu, iar nu cu patimă și cu socoteală omenească, precum fac mulți eretici, care, știind că eresurile lor sînt putrede și mincinoase, totuși le întăresc și le apără pentru slava omenească. Despre aceasta le scria și Filipenilor, zicînd: „(...) după rîvnă, gonind Biserica; după dreptatea cea din *Lege*, aflîndu-mă neprihănit” (*Filipeni* 3:6). Iar înțelegerea zicerii este aceasta: O, Timotei! – să nu socotești că unele cuget cu inima, și altele zic cu gura! Ba! – conștiința mea este curată de toată fățărnicia, și cel ce am fost totdeauna sînt și acum. Deci nu mint cînd zic că te iubesc și că îmi aduc aminte de tine neîncetat.

căci necurmată pomenire am despre tine întru rugăciunile mele noaptea și ziua, dorind a te vedea,

Zice: Mulțumesc lui Dumnezeu că-mi aduc aminte de tine! Și nu la în-tîmplare, pomenindu-te întru rugăciunile mele o dată sau de două ori, ci rugîndu-L pe Dumnezeu pentru tine noaptea și ziua, ca să îplinească dorul ce-l am de a te vedea. Deci, fiindcă doresc atît de mult să te văd, cum ar fi chip a mă lipsi de atîta îndulcire, dacă ar fi cu puțință să vin? Este așadar arătat că nu pot să vin. Dar de ce nu zice Pavel pricina descoperit, anume că era oprit și închis de Nero? Ca să nu-l întristeze pe Timotei chiar de la începutul epistolei; însă la sfîrșit va arăta aceasta.

4. aducîndu-mi aminte de lacrimile tale, ca să mă umplu de bucurie.

¹ Care este prietenul adevărat și curat și adevărata dragoste și prietenie, vezi la subînsemnarea zicerii „iubindu-vă pe voi” (*1 Tesaloniceni* 2:8). (n. aut.)

² Ce este slujirea, vezi la subînsemnarea zicerii „căci martor îmi este Dumnezeu, Căruia Îi slujesc întru duhul meu” (*Romani* 1:9). (n. aut.)

Unește zicerea aceasta cu cea de mai sus, căci este săritoare: „Doresc să te văd, ca să mă umplu de bucurie”, apoi ca în paranteze: „aducîndu-mi aminte de lacrimile tale”. Și zice: Dacă ți-aș fi neprieten și nu aș voi să vin să te văd, totuși lacrimile tale, venindu-mi întru pomenire, ar fi fost de ajuns să-mi înduplece inima ca să vin și să mă îndulcesc de tine. Căci urma să fi plîns și să se fi tînguit Timotei cînd se despărțea de Pavel mai mult decît un prunc care se desparte de țița mamei sale.

5. Îmi aduc iarăși aminte de credința nefățarnică ce este întru tine,

Zice: Doresc să te văd pentru că îmi aduc aminte nu numai de lacrimile tale, ci și de credința ta curată și neamăgitoare pe care o ai către mine. Fiindcă mare îndreptățire îți era și aceasta pentru a fi iubit de mine și a mă trage să vin să te văd.

care s-a sălășluit mai întîi întru moașa [bunica, n. m.] ta Loida și întru maica ta Evnichî

Iată și altă orăție și altă îndreptățire a lui Timotei spre a fi iubit de Pavel, anume că el se trăgea din născători și strămoși credincioși Creștini, măcar că erau coborîtori din Iudei. Tatăl său se cobora însă din Elini.¹ Și vezi – o, cititorule! – că *Legea cea Veche* începuse a se dezlega, fiindcă se făceau amestecări de sînge prin nunți: bărbați de neam Elin luau femei Iudee și femei Eline luau bărbați Iudei, lucru pe care *Legea* îl oprea foarte.

și sînt încredințat că și întru tine.

Fiindcă fiii și nepoții slăvesc și cinstesc faptele bune ale născătorilor și înainte-născătorilor lor dacă urmează acelora; iar dacă nu, faptele bune ale acelora sînt spre rușinarea și necinstea lor. De aceea, Pavel îi zice lui Timotei: Sînt desăvîrșit încredințat că credința înainte-născătorilor tăi se află și întru tine. Așadar, ai credință nefățarnică și curată, întemeiată fiind în inima ta de mai înainte, de la născătorii tăi, și de aceea este cu neputință a se clinti.

6. De aceea, îți aduc aminte să aprinzi darul lui Dumnezeu

¹ Căci zice Sfințitul Luca, în *Fapte*: „Și a sosit în Dervi și în Listra. Și, iată, era acolo un ucenic cu numele Timotei, fiul unei femei Iudee credincioase și al unui tată Elin” (*Fapte* 16: 1), femeie despre care Teodorit zice că, „deși era Iudee, a crezut în Mîntuitorul tuturor”. (n. aut.)

Zice: Știind că ai credință nefățarnică, te îndemn să aprinzi darul Sfîntului Duh pe care l-ai luat pentru apărarea și ocîrmuirea Bisericii, pentru a săvîrși semne și minuni și – în scurt – pentru a face toată fapta bună potrivită episcopului; te îndemn așadar să mai aprinzi darul acesta, adică să-l faci viu și puternic totdeauna, nelăsîndu-l să se stingă. Căci, așa cum focul are trebuință de lemne ca să ardă, tot astfel și darul Duhului are trebuință de osîrdie, de luare-aminte și de inimă deșteaptă, ca totdeauna să clocoțească; fiindcă, de ar lipsi acestea, darul se stinge, precum zice același și în altă parte: „Duhul să nu-L stingeți!” (1 Tesaloniceni 5:20), zicere a cărei filcuire citește-o.¹

care este întru tine prin punerea mîinilor mele.

Zice: Darul Sfîntului Duh ce se află întru tine l-ai primit punînd eu mîinile pe capul tău cînd te-am hirotonit episcop. Tu însă fă mai puternic focul acestui dar, și umple de îndrăzneală, de bărbăție și de cutezare darul cuvîntului și al învățaturii pe care l-ai luat și stai propovăduind cu vitejie și cu mărime de suflet.

7. Căci Dumnezeu nu ne-a dat duh de temere, ci de putere,

Adică: Noi, Apostolii și toți Creștinii, nu am luat Duhul Sfînt ca să ne temem și să ne sfîim, ci pentru a fi puternici întru ispite, înfățișînd adevărul evangheliei² cu bărbăție și cu putere. Căci Dumnezeu dă multora duh de mare temere, precum este scris în *Istoriile Împăraților*: „(...) și a căzut peste dîșii duh de temere”³, adică Dumnezeu a pus întru dîșii frică.

de dragoste

¹ „Căci – zice Teodorit – precum untul-de-lerm face mai puternică flacăra candelii, tot astfel buna osîrdie a sufletului trage la sine darul prea-Sfîntului Duh.” Vezi și subînsemnarea zicerii „cu Duhul înfierbîntîndu-vă” (*Romani* 12:11). (*n. aut.*)

² Nu e vorba de vreo carte a *Evangheliei*, ci de buna-vestire a mîntuirii oamenilor prin Iisus Hristos. (*n. m.*)

³ În *Scriptură* nu am putut afla zicerea aceasta scrisă chiar așa, dar se găsesc altele asemănătoare și de aceeași putere [cum ar fi]: „Celor ce vor rămîne dintre voi le voi trimite în inimi frica în pămîntul vrăjmașilor lor” (*Levitic* 26:36) [...]. Se vede însă că aceasta e zicerea rostită de Dumnezeu, prin Isaia, despre Ravsane către oamenii împăratului Ezechia trimiși la dînsul: „Așa grăiește Domnul: Nu te teme de vorbele ce le-ai auzit și cu care M-au hulit pe Mine slugile regelui Asiriei. Căci, iată, voi trimite în el duh, și va auzi o veste și se va întoarce în țara sa, iar acolo îl voi lovi cu sabia” (*4 Împărați* 19:6). Iar de Isaia se scrie așa: „Iată, Eu voi pune întru el duh (de temere adică) și, auzind veste, se va întoarce în țara sa” (*capitolul* 37:7). (*n. aut.*)

Zice: Dumnezeu ne-a dat duh de dragoste, afit către Dumnezeu, cât și către aproapele. Căci a-L iubi pe Dumnezeu ca pe un tată al nostru avem de la Sfîntul Duh, Care ne face să strigăm: „Avva, Părinte!” (*Romani 8:15*); și a nu ne clătina din dragostea de aproapele nostru este tot dar pricinuit din puterea lui Dumnezeu. Iar a ne sminti se pricinuieste din temere și din micșorare de suflet. Însă, deși darurile de mai sus ale puterii și ale dragostei se pricinuiesc de la Duhul Sfînt, totuși se cuvine ca și noi să arătăm alegerea noastră și să facem ceea ce putem spre ciștigarea acelor.

și de întreagă-înțelepciune.

Zice: Dumnezeu ne-a dat duh de întreagă-înțelepciune, adică să avem minte sănătoasă și să fim întreg-înțelepți, după așezarea sufletului înțelepțind nerînduiala patimilor ce sînt întru noi – după Teodorit. Sau, să avem ca întreagă-înțelepciune a noastră pe Duhul Sfînt, și, cînd se întîmplă a ne veni vreo ispită, să o primim spre înțelepțirea și îndreptarea noastră, făcîndu-ne îndreptători și altora.

8. Deci să nu te rușinezi de mărturisirea Domnului nostru,

Mulți oameni fără minte și ticăloși, cercetînd cu slabe cugetări ome-nești dumnezeieștile taine cele mai presus de înțelegere, socotesc de rușine a zice că Fiul lui Dumnezeu S-a răstignit, neștiind – nebunii! – că prin cruce s-a făcut fiu al lui Dumnezeu omul, care era osîndit. Ci tu – o, Timotei! – să nu te rușinezi, ci mai ales cutează și propovăduiește-L pe El. Dar nu a zis: „să nu te temi”, ci: „să nu te rușinezi”, ca să arate cu aceasta că lucrul nu are primejdie, ci numai rușine, zicînd: Dacă vei defăima această rușine, toate celelalte sînt fără primejdie. Pentru aceasta și Domnul a suferit crucea defăimînd rușinea, precum zice același Pavel: „Nu mă rușinez de evanghelia lui Hristos, căci este putere a lui Dumnezeu spre mîntuirea a tot celui ce crede” (*Romani 1:16*).

nici de mine, legatul,

Zice: O, Timotei! – să nu te rușinezi că sînt legat cu lanțuri eu, învățătorul lumii și cel care învii morții. Fiindcă nu sînt legat ca un făcător de rele, pentru fapte necuviincioase, ci sînt legat al lui Hristos. Căci, dacă Hristos nu S-a rușinat a suferi osînda și ocară morții de cruce pentru mine, cum mă voi rușina eu a suferi legături și lanțuri pentru Dînsul?

ci împreună-pătimizește cu evanghelia

Adică: O, Timotei! – Să nu arăți doar prin cuvinte goale că nu te rușinezi de crucea lui Hristos și de legăturile mele, ci, pe lângă aceasta, fă-te și cu cercarea și cu faptele împreună-părtaş al patimilor lui Hristos și al meu. Această îndrăzneală și putere pe care o pune Pavel aici în sufletul lui Timotei s-a arătat umbrat și mai sus, când a zis că Dumnezeu ne-a dat „duh de putere”. Dar ce vrea să zică aceasta: „pătimizește împreună cu evanghelia”? Oare că evanghelia pătimizește? Ba! – ci zice aceasta: Pătimizește împreună cu mine pentru propovăduirea evangheliei lui Hristos! Sau, „evanghelia” îi arată pe toți propovăduitorii și ucenicii evangheliei, așa cum întru cea dintâi către Corinteni i-a numit „evanghelie” pe Creștinii ce o vesteau: „Și Domnul a rânduit celor ce vestesc evanghelia a vieții din evanghelie (adică de la Creștinii ce primesc evanghelia)” (1 Corinteni 9:14). Deci zice: O, Timotei! – pătimizește și tu împreună cu cei ce propovăduiesc evanghelia și cu ucenicii. Mai cu iscodire, se poate înțelege însă că „pătimizește” este oprirea evangheliei și necredința multora către dînsa. Deci și tu – o, Timotei! – primejduiește-te împreună cu evanghelia, care pătimizește fiind oprită de vrăjmași și nu se crede de către Elini și Evrei.¹

după puterea lui Dumnezeu.

Fiindcă zicerea „pătimizește” de mai sus era un cuvînt îngreuietor, Pavel îl mîngîie și-l ușurează acum pe Timotei, zicînd: O, Timotei! – să nu socotești că ai să poți pătimi cu puterea ta – nu! –, ci cu puterea lui Hristos. Căci lucrul tău este numai a voi să pătimești și să te sîrguiești spre aceasta, iar puterea de a suferi patimile este a lui Hristos.

9. El ne-a mîntuit și ne-a chemat cu chemare sfîntă

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată semnele puterii lui Dumnezeu: Dumnezeu – zice – ne-a mîntuit și, depărtați fiind noi, ne-a chemat la Sine ca să ne facă sfinți. Deci, Acela care ne-a mîntuit chiar nevrînd noi are să ajute mîntuirii noastre cu mult mai vîrtos acum, cînd voim a ne mîntui.²

¹ Iar Teodorit îl cuciește așa: „A numit pătimizeștii propovăduitorilor «patimă a evangheliei» căci pentru aceasta sufereau ei tot felul de munci. Deci îi poruncește lui Timotei să sufere acestea vitejește și îl mîngîie cu pomenirea dumnezeieștii puteri, zicînd că Cel ce ne-a chemat spre mîntuire ne dă și putere, măsurînd darul cu credința celor ce îl primesc.” (n. aut.)

² Iar care este chemarea cea sfîntă, vezi la zicerea „nu cumva ați primit darul lui Dumnezeu în zadar?” (2 Corinteni 6:1). Vorbind și el despre chemarea cea sfîntă, Meletie

nu după faptele noastre, ci după a Sa hotărîre și dar mai dinainte de începutul veacurilor,

Dumnezeu – zice – ne-a mîntuit și ne-a chemat pentru a ne face sfinți fără a avea pe cineva de care să fie silit sau sfătuit, ci după așezarea fără de început și mai înainte de veacuri pre-închiptă întru stăpînitoarea dumnezeire de a ne face darul prin Domnul nostru Iisus Hristos. Și aceasta nu e puțin lucru, căci Dumnezeu nu ne-a făcut darul din căință, adică pentru că S-ar fi căit și Și-ar fi schimbat înțîia socotință cu o a doua voință și scop, ci aceasta s-a făcut după înțîiul sfat și voință a Sa mai dinainte de veacuri.¹

10. arătat acum prin arătarea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos,

Zice: Chiar dacă darul ce urma să ni se dea nouă, oamenilor, era cunoscut mai înainte de veacuri, totuși abia acum s-a arătat, odată cu arătarea Mîntuitorului nostru Iisus Hristos.

Care, prin evanghelie, a stricat moartea și a adus la lumină viața și nesticăciunea.

Zice: Hristos a stricat moartea aieva, cu trupul Său, fiindcă l-a făcut nesticăcios și nemuritor prin înviere; și ne-a luminat pe noi, Creștinii, prin

Pigas zice acestea: „Celui ce ne-a chemat cu chemare»: ce fel de chemare? Sfîntă, căci este și chemare simplă, prin care mulți sînt chemați, precum zice: «mulți sînt chemați, și apoi izgoniți» fiindcă nu se supun. Iar cei aleși, deși sînt puțini, se numesc «chemare sfîntă». Cum? Nu după faptele noastre, ci «după hotărîrea și darul lui Dumnezeu dat nouă întru Hristos» și celelalte” (*Cartea 1 despre creștinism*). (n. aut.)

¹ Și Hrisostom îl cuiește aceasta așa: „Mai înainte de vreme veșnice», adică fără de început, a pre-închipt darul dat nouă întru Hristos Iisus de către Hristos Iisus. Și nu mic lucru este și acesta, a voi din început, adică nu din căință” (*Cuvîntul al 2-a la aceasta*). Și ce închiere tragem din cuvintele acestea ale Apostolului și ale îlcuitorilor? Aceasta, că taina iconomiei întrupării a fost cunoscută și hotărîta din început, mai dinainte de veacuri. [Deci] mai înainte de a o cunoaște și a o hotărî Dumnezeu, n-a cunoscut-o nici o făptură simțită sau gîndită, și pentru aceasta s-au cunoscut și s-au hotărît toate celelalte. Iar că taina întrupării s-a cunoscut și s-a hotărît mai înainte de cunoștința și hotărîrea tuturor făpturilor, vezi la sfîrșitul cărții sfătuitoare către prea-sfîntul mitropolit al Ianelor, unde aceasta se arată mai pe larg, cu mărturiile sfinților teologi. Așa îl cuiește zicerea aceasta a Apostolului și marele Atanasie, zicînd: „Și cum am fi luat-o mai înainte de vreme veșnice – nefiind noi încă, ci în vreme făcîndu-ne – dacă darul ce a ajuns la noi nu ar fi fost învisterii? Căci viața noastră nici nu trebuia să se întemeieze întru nimic altceva decît numai întru Domnul, Cel ce era mai înainte de veacuri și prin Care s-au făcut înseși veacurile, ca să putem moșteni și noi viața veșnică, de vreme ce darul era într-însul.” Vezi despre aceasta și subînsemnarea zicerii „mai înțîi născut decît toată făptura” (*Coloseni 1:15*). (n. aut.)

evanghelie, adică – după Teodorit – ne-a dat să nădăjduim și noi viața și nemurirea trupurilor noastre. Căci noi, Creștinii, nu ne-am făcut nesticăcioși acum cu fapta, ci cu puterea; dar avem a ne face nesticăcioși și cu fapta, prin învierea întru care nădăjduim, nădejde a nesticăciunii ce ne-a fost arătată și adevărată de evanghelia lui Hristos.

11. Spre aceasta am fost pus eu propovăduitor, și Apostol și învățător al „neamurilor”¹.

Pentru care pricină se numește Pavel aici „propovăduitor al «neamurilor»”? Ca să-i arate lui Timotei că și el se cuvine să le vorbească „neamurilor” și să le învețe fără a se sfi, urmînd învățătorului său, care era legat în temniță pentru că învăța „neamurile”.

12. Din această pricină și pățimesc acestea,

Zice: Pățimesc aceste legături, și închisori și munci nu pentru altceva, ci fiindcă sînt propovăduitor și învățător al „neamurilor”. Cu cuvîntul acesta, Pavel se arată vrednic de crezare pe sine, zicînd: De nu aș crede cu adevăritate că moartea are să se strice și că am să viez împreună cu Hristos, n-aș voi să aleg a pătimi acestea.²

ci nu mă rușinez,

Vezi – o, cititorule! – că Pavel arată aici ceea ce l-a învățat pe Timotei mai sus? Adică a nu se rușina pentru patimile lui Hristos și pentru legăturile sale, căci a pătimi cineva pentru Hristos este mare laudă, iar nu rușine.

căci știu în cine am crezut și nădăjduiesc că este puternic a păzi zălogul meu în ziua aceea.

Cinste îndrăzelii și credinței neîndoite a fericitului Pavel! Eu – zice – știu și sînt încredințat că Hristos e puternic a păzi în ziua aceea zălogul pe care mi l-a încredințat (iar „zălog” numește fie credința, fie propovăduirea

¹ *Sfînta Scriptură* numește „neamuri” toate noroadele lumii care nu primiseră cuvîntul adevărului, spre deosebire de „Israil”, înțîiul *norod ales* al lui Dumnezeu. Acum, „Israil” este norodul Creștinilor. (n. m.)

² Iar Teodorit îl cucuiește zicînd așa: „A arătat învederat și lipsa de mulțumire a aceloră, și bărbăția sa. Căci, primind bunele vestiri, s-ar fi convenit a l odihni, dar ei îl munceau, iar el primea muncile cu îndulcire.” (n. aut.)

evangeliei), căci chiar Hristos, Care mi-a încredințat acestea, le va și păzi. De aceea pătimesc și sufăr toate muncile, numai să nu-mi fure cineva vistieria aceasta. Sau, îi numește „zălog” pe credincioșii Creștini încredințați lui de către Hristos; sau, dimpotrivă, pe aceia aduși de el lui Hristos. Arătînd aceasta, zicea și către presviterii Efesului: „Și acum vă încredințez lui Dumnezeu și cuvîntului darului Lui” (*Fapte* 20:32). Deci e ca și cum i-ar zice lui Timotei: O, Timotei! – nu mă rușinez, nădăjduind că am să-l aduc lui Dumnezeu mulți credincioși mîntuiți, pe care El îi va păzi ca pe un zălog al meu, ca pentru aceștia să mă slăvească în ziua Judecării pe mine, care am ostenit cu dînșii. Sau, „zălog” numește curat răsplătirea, căci cel ce face vreun bine îl încredințează lui Dumnezeu ca să se încununeze de către El în ziua Judecării și să ia răsplătire pentru el.¹

13. Ai închipuire a cuvintelor sănătoase

Zice: Timotei! – eu Pavel, învățătorul tău, ți-am scris și ți-am închipuit ca un zugrav icoană și întîi chip (model) de faptă bună și de dreaptă învățătură. Ca, uitîndu-te la acesta, să zugrăvești și tu același chip de faptă bună și de învățătură – adică: O, Timotei! – să ai modelul acela al cuvintelor mele totdeauna, să-l păzești întru sineți și, cînd vei avea trebuință a zugrăvi și tu ceva, privește la acela și zugrăvește, fiindcă acolo se află toată dreapta învățătură a credinței și a faptei bune.

auzite de la mine

Adică: închipuirea aceasta a cuvintelor sănătoase și a dreptei învățături ai auzit-o și ți s-a predat de mine nu numai prin scrisori, ci și gură către gură, prin viul meu glas. Însemnează însă că din cuvintele acestea ne învățăm că dumnezeiescul Apostol a predat multe și în chip nescris. Deci să nu socotim că epistolele sale au lipsuri fiindcă nu pomenesc despre toate, căci a predanisit multe și fără a scrie, împlinind prin viu glas cele de lipsă din scrisori. Despre aceasta scria și în altă parte: „Țineți predaniile pe care le-ați învățat ori prin cuvînt, ori prin epistola noastră” (*2 Tesaloniceni* 2:15).

întru credința și dragostea în Hristos Iisus.

Zice: O, Timotei! – acele cuvinte ale mele pe care le-ai auzit învață și despre credință și despre dragoste, adică și despre dogmele cele drepte, și

¹ Iar Teodorit a înțeles prin „zălog” darul Sfîntului Duh. (*n. aut.*)

despre viața cea îmbunătățită. Prin urmare, dacă va trebui să spui vreo dogmă a credinței sau să faci vreo faptă bună, de acolo vei lua prilejurile.

14. Păzește prin Duhul Sfânt zălogul cel bun care locuiește întru noi!

Aici, numește „zalog” poruncile și învățăturile despre credință și despre viața cea îmbunătățită pe care Pavel le predase lui Timotei, precum a zis mai sus. Sau, „zalog” a numit darul Sfântului Duh pe care îl primise, despre care de asemenea a zis mai sus. Dar cum vei păzi zălogul acesta? – zice. Nu cu putere omenească, ci prin Duhul Sfânt Care locuiește întru noi, cei ce credem, prin Sfântul Botez. Așadar, dacă vom păzi Sfântul Duh prin faptele noastre bune și nu-L vom izgoni cu fapte rele, și Duhul va păzi întru noi toate bunătățile pe care le-am luat de la Dumnezeu. Deci și tu – o, Timotei! – silește-te să păzești Duhul Sfânt în inima ta, ca și Acesta să păzească întru tine zălogul ce și s-a încredințat, căci – după David – „dacă nu va păzi Domnul cetatea, în zadar va priveghea păzitorul” (*Psalms 122*, stih 1).

15. Tu știi că toți cei din Asia s-au întors de către mine, între care este Figel și Ermoghen.

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată ispitele pe care le cercase în Asia. Și nu face aceasta ca să-l mîhnească pe ucenicul său Timotei, ci mai ales pentru a-l încredința că, de ar cădea el însuși în aceleași ispite, să nu i se pară de mirare și să se teamă, ci să sufere cu vitejie. Căci, văzînd Creștinii din Asia (adică Asiaticii ce se aflau în Roma) că Apostolul fusese prins și închis de către Nero, l-au lăsat și s-au întors de către dînsul, poate fiindcă se temeau.¹

16. Dea milă Domnul casei lui Onisifor,

Vezi – o, cititorule! – filosofia și suferirea de rele a prea-fericitului Pavel: căci, pe cei din Asia, care se întorseseră de către el, nu i-a blestemat; iar pe Onisifor, care îi purtase de grijă și îl odihniise, îl blagoslovește și se

¹ Teodorit zice despre aceasta așa: „Împărăția era din vechime la Roma, deci mulți nemerniceau [«călătoreau», *n. m.*] acolo, unii pentru neguțătorie, iar alții pentru alte trebuințe. Așadar e de crezut ca întru acea vreme să fi mers acolo și oarecari credincioși din Asia și să fi fugit de întîlnirea cu Apostolul, de frica lui Nero. Și a dat numele acelorora, ca ale unora ce arătaseră o ură mai lucrătoare, dar nu pentru a-i defăima, ci făcîndu-i arătați lui Timotei pe potrivnicii credinței, căci acestuia îi era încredințată propovăduirea în Asia.” (*n. aut.*)

roagă pentru el.¹ Și nu-l blagoslovește doar pe el, ci și pe toată casa și familia lui. Căci oamenii casei aceleia erau atât de îmbunătățiți și învățați cu atât de multă sîrguință de către blagoslovitul Onisifor, încît toți îi urmau lui și faptei lui bune.

căci m-a odihnit de multe ori

Zice: Așa cum cineva îl răcorește pe nevoitorul și luptătorul cuprins de înfierbîntarea și nădușeala nevoinței și a luptei, tot astfel m-a răcorit și Onisifor prin cuvinte și prin fapte pe mine, cel ce mă aflu întru nevoința muceniciei și întru înnădușeala necazurilor. Și nu m-a răcorit o dată ori de două-trei ori, ci de multe ori. Urmînd acestui blagoslovit Onisifor, la fel se cuvine să facem și noi, frații mei Creștini, ajutîndu-i și îndemnîndu-i totdeauna pe cei ce pătinesc pentru credința în Hristos, pentru predaniile Părinților și pentru porunca lui Dumnezeu. Căci, de-i vom mîngîia cu cuvîntul și cu lucrul pe cei ce pătinesc, ne vom face părtași ai plăților pe care au să le ia de la Dumnezeu. Și să nu vorbești de Pavel! Căci Pavel, chiar dacă nu ar fi avut pe cineva să-l ajute și să-l îmbărbăteze întru nevoința muceniciei, tot ar fi rămas viteaz și întărit (cu toate că și el numește „răcorire” mîngîierea pe care i-o aducea Onisifor). Dar se poate ca alt frate al nostru ce pătinește pentru credință și pentru porunca lui Dumnezeu să nu sufere muncile cu vitejie dacă nu ar avea vreun frate care să-l întărească și să-l mîngîie. Deci, de se va afla cineva care să-l ajute și să-l întărească pe cel ce pătinește, acela se va face negreșit tovarăș și împreună-părtaş al biruinței aceleia, prin urmare și al cununiilor lui. Arătînd aceasta, Pavel zicea și în altă parte: „Bine ați făcut împărțîșindu-vă împreună cu mine întru necaz” (*Filipeni 4:14*). De aceea, și în luptele ce se făceau în vremea vechi, cei ce stăteau și păzeau vasele și lucrurile ostașilor, împărțeau jafurile vrăjmașilor biruiți întocmai cu ostașii biruitori.²

¹ De aceea a zis Iacumenie aceste orații despre Onisifor: „O, fericele Onisifor! – care te-ai învrednicit a-l răcori pe Pavel, o! – de am avea și noi parte cu tine!” Iar Teodorit a zis acestea: „Vrednic de laudă, rîvnit și de trei ori fericit este cel ce a adus Apostolului atîta slujbă, secerînd această blagoslovenie de pe limba aceleia. Căci aceia de care a pomenit mai înainte s-au întors de către Apostolul chiar fiind de față, iar acesta a alergat la Roma din Asia, nici de lungimea căii îngreindu-se, nici de prea-crudul împărat temîndu-se. Și l-a învrednicit de atîta slujbă, încît nu numai lui, ci și întregii lui case i s-a răsplătit cu dumnezeiască milă.” (*n. aut.*)

² După ce acei doisprezece mii de Evrei s-au bătut cu Madianiții și i-au omorît – și pe Valaam, fiul lui Lear, căci cu sfatul acestui blestemat le-au pus Madianiții pe femeile lor înaintea mulțimii, și astfel au curvit cu ele Israilitenii și s-au închinat lui Beelfegor –

și de lanțul meu nu s-a rușinat,

În toată această parte a epistolei, fericitul Apostol pomenește numai de rușinea pentru Hristos, nu și de primejdia pătimirilor pentru Hristos. De ce? Ca să-l îmbărbăteze pe Timotei și să-i arate că în pătimirile pentru Hristos este doar rușine, nu și primejdie. Măcar că era și primejdie, Nero fiind îndrăcit asupra lui Pavel, pentru că Apostolul îi întorsese la credință pe unii din casnicii și iubiții săi, anume pe turnătorul său de vin (paharnicul). Și vezi despre aceasta la zicerea: „Întru înția mea răspundere, nici unul nu a fost împreună cu mine” (2 *Tesaloniceni* 4:16).

17. ci, ajungînd la Roma, mai cu siliță m-a căutat și m-a aflat.

Onisifor – zice – nu s-a rușinat de lanțurile pe care le port pentru Hristos, nici nu m-a defăimat ca pe unul închis și legat, nici nu s-a temut, fugind de vorbirea împreună cu mine – căci mare primejdie era a se întîlni cineva și a vorbi împreună cu Pavel pe cînd era închis în temniță de Nero. Ci – zice – m-a căutat cu siliță și sîrguință și m-a aflat, ceea ce e semn de mare bărbăție, credință și dragoste.

18. Dea lui Domnul ca în ziua aceea să aște milă de la Domnul!

Zice: Blagoslovitul Onisifor a făcut milă cu mine, deci să-i dea Domnul a primi răsplătire și plată pentru mila sa în ziua aceea înfricoșată a Judecării! De ce? Pentru că atunci toți au trebuință de multă milă, chiar și sfinții, pentru Înfricoșata Judecată a Domnului, pentru înfricoșata hotărîre și pentru înfricoșatele munci. Dar dacă Onisifor, care s-a pus în primejdie de moarte pentru Hristos, se mîntuiește de mila lui Dumnezeu, cu cît mai vîrtos noi, smeriții, care sîntem vrednici doar de milă? Iar aici sar ereticii marchioniți, zicînd: Iată că Pavel numește doi Domni! Noi le răspundem că nu este așa nicidecum, precum mărturisește aceasta însuși Pavel, în altă parte, zicînd: „un Domn” (*Efeseni* 4:5); și iarăși: „Ci nouă ne este un Domn Iisus Hristos, prin Care sînt toate” (*I Corinteni* 8:6). Însă e obiceiul

după ce au biruit aceștia – zic – Dumnezeu i-a poruncit lui Moisi să împartă toate jafurile: jumătate să le ia ostașii ce se bătuseră, iar jumătate să o ia adunarea Evreilor care nu se bătuse: „Apoi, împarte prada în două, între oștenii care au fost la bătălie și între toată obștea” (*Numeri* 31:27). Astfel, jafurile s-au împărțit și celor ce se luptaseră cu vrăjmașii trupește, și celorlalți, care se oștiseră cu aceia după suflet – după Filon ludeul [...]. Vezi și subînsemnarea zicerii „pentru împărțirea voastră în evanghelie” (*Filipeni* 1:5).
(n. aut.)

Scripturii a folosi acest fel de a vorbi, cum este aceea scrisă la *Facere*: „A plouat Domnul de la Domnul” (*Facerea* 10:24), adică: Domnul a plouat de la Sine-și. De aceea, și Pavel scrie aceasta aici după obiceiul *Scripturii*. Iar dacă prin repetarea lui „Domnul” Îl vei înțelege pe Tatăl și pe Fiul, nu este o înțelegere necuvenită. Căci și Tatăl este Domn, și Fiul este Domn și Duhul Sfânt este Domn, însă nu sînt trei Domni, ci un Domn cunoscîndu-Se și închinîndu-Se în trei ipostasuri. Și vezi – o, cititorule! – că Pavel nu a zis ca Domnul să-i dea lui Onisifor altceva, decît numai milă.¹

Și cîte mi-a slujit în Efes, le știi tu mai bine.

Blagoslovitul Onisifor – zice – este obișnuit a-mi face bine totdeauna, căci mi-a slujit nu numai aici, în Roma, ci și în Efes, precum tu știi bine. Deci ca Onisifor se cuvine a fi orice Creștin care iubește a se mîntui, făcînd bine întru toată viața sa.

¹ Pentru ce? Pentru că – după Hrisostom – „Pavel se roagă ca Onisifor să dobîndească milă de la Domnul așa cum și el primise milă de la Onisifor” (*Cuvîntul al treilea la aceasta*). Poate însă și fiindcă „mila” este nume obștesc, cuprinzînd toate darurile pe care ni le dă Dumnezeu în viața aceasta, și slava și fericirea pe care ni le va da în cea viitoare. De aceea se și numesc de către Petru „miluiți” cei dăruți de Dumnezeu, zicînd: „Cei care cîndva nu erau norod acum sînt însă norod al lui Dumnezeu. Cei ce nu erau miluiți acum sînt miluiți” (*1 Petru* 2:10). Și Pavel se numește pe sine „miluit”, zicînd: „Vă dau însă sfatul meu, ca unul ce am fost miluit de Domnul” (*1 Corinteni* 7:25). Ci și slava ce este în ceruri și încununarea celor fericiți este milă și din milă se dă – după cîntăreșul de psalmi: „Cel ce te încununează cu milă și cu îndurări”. Vezi și la subînsemnarea capitolului 4, stihul 8, al acesteia. (*n. aut.*)

CAPITOLUL II

1. Tu dar, fiul meu întărește-te

O, fericite Pavele! – mai sus ai zis că ești legat în lanțuri și că toți s-au întors de către tine. Deci cum zici aici către Timotei, ca și cum nu ai fi spus nimic înfricoșat și groaznic mai înainte: „Tu dar, fiul meu, întărește-te!”? Așa – zice – tu, fiul meu duhovnicesc, mai mult să te întărești pentru că eu mă aflu în legături. Căci, dacă eu, învățătorul tău, nu aș pătimi aceste rele, poate ar trebui ca tu, ucenicul meu, să te întristezi și să te temi, căci ai intrat în primejdie fiind tânăr și necercat. Dar așa, nu puțină mîngîiere îți este spre a suferi ispitele ce îți urmează cînd vezi că eu însumi pătimesc și sufăr aceste ispite. Deci întărește-te și mîngîie-te! Întîi, pentru că însăși firea lucrului, adică a propovăduirii apostolești și a creștinismului are primejdie și ispite, iar nu tinerețea ta și necercarea. Și, al doilea, pentru că – obștește a zice – tot omul mai mic și mai de jos, căzînd în primejdii de orice fel, în chip firesc se mîngîie foarte cînd vede că cel mai mare și mai de sus decît dînsul pătimește aceleași primejdii. Vezi însă – o, cititorule! – cu cîtă dragoste părintească și cu cîtă iubire îl mîngîie Pavel pe Timotei, numindu-l „fiu” al său. Și, cu numele acesta, e ca și cum Pavel ar fi revărsat sufletul său în Timotei și i-ar zice: Dacă tu ești fiu al meu, urmează-mi mie, tatălui tău!

întru darul ce e în Hristos Iisus.

Zice: O, fiul meu Timotei! – nu te întări doar din pilda și din primejdiile mele, ci întărește-te mai ales prin darul lui Hristos, pe acesta avîndu-l ajutător și împreună-nevoitor întru toate primejdiile și ispitele tale. [Căci prin acest dar] noi, Apostolii și toți Creștinii, am luat stăpînire să călcăm peste șerpi, peste scorpii¹ și peste toată puterea vrăjmașului fără a fi vătămați, căci zice: „Iată, vă dau putere a călca peste șerpi, peste scorpii și peste toată puterea vrăjmașului” (Luca 10:19).

¹ Însemnează că Nichita, scoliastul Teologului Grigorie, alegorisește tropologic („moral”, *n. m.*) „șerpii” și „scorpii” zicînd așa: „«Șerpii» sînt păcatele cele mari, de moarte; iar «scorpiile» sînt cele de iertare, care par mici, dar mușcă și-l vatămă de moarte pe om. Căci, nebăgîndu-se în seamă și trecîndu-se cu lenevire, păcatele cele mici se fac mari și aducătoare de moarte” (în scoliile cuvîntului la Paști). Vezi însă și *La Cugetarea a 14-a a cărții Iscusișe duhovnicești* [a Cuviosului Nicodim Aghioritul, *n. m.*] cîtă este greutatea păcatelor ce pot fi iertate. Vezi și la tîlcuirea și la subînsemnarea zicerii „întru altă evanghelie, care nu este” (*Galateni 1:7*). (*n. aut.*)

2. Și cele ce ai auzit de la mine cu mulți martori,

Zice: Ai învățat ceea ce ai auzit de la mine, și nu din întrebări prigonitoare și cuvinte gîlcevitoare, căci credința este din auz. Și nu le-ai auzit pe ascuns, ci de față, înaintea multor martori. Unii însă – precum Climent, în tîlcuirea a șaptea – prin „mulți martori” au înțeles *Legea Veche* și Proorocii, ca și cum Pavel i-ar zice lui Timotei: Fiul meu, știi că cuvintele auzite de la mine au fost adeverite de mărturisirile *Legii* și ale Proorocilor.

acestea încredințează-le oamenilor credincioși,

Pavel nu îi zice lui Timotei: „spune oamenilor credincioși cele auzite de la mine”, ci: „încredințează-le ca pe o vistierie și ca pe un zălog de mult preț”. Căci cineva așază cu încredințare acele lucruri pe care le dă altuia ca să le păzească. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu îi zice lui Timotei să încredințeze cuvintele lui unor oameni prigonitori, care se îndeletnicesc în întrebări și în silogisme¹, ci unora credincioși, adică încredințați, care, avînd credința cu simplitate, nu dau zălogul cuvintelor încredințat lor de cineva.

care vor fi destoinici să-i învețe și pe alții.

Zice: O, Timotei! – încredințează cuvintele mele unor oameni credincioși, care sînt destoinici a le preda și altora. Căci ce folos este cînd cineva e credincios și încredințat și primește toate cuvintele cu simplitate, fără întrebări și prigoniri, dar nu poate să predea și altora cuvintele pe care le-a primit și prin care a învățat? Sau ce folos este că nu vinde cuvintele credinței pe care le-a învățat, dar nici nu-i poate face pe alții asemenea cu dînsul? Deci două lucruri se cuvine a avea învățătorul: unul, a fi credincios, adică încredințat că va păzi cele ce a auzit și nu le va vinde; și altul, a fi destoinic să învețe, adică a avea putere să-i învețe și pe alții. Și este arătat că Pavel îi poruncește lui Timotei aceste cuvinte nu pentru norod, ci pentru arhieriei și preoți, fiind nepotrivit să socotim că scrie acestea norodnicilor. Căci, cînd trimite scrisorile sale la norodnici, Pavel nu cere ca aceia care le aud să fie destoinici a-i învăța și pe alții. Iar eu socotesc că Pavel zice acestea și pentru oarecari pricină tănuite și ascunse pe care Timotei trebuia să le lase zălog ca pe o vistierie unor oameni încredințați și puternici să-i învețe pe alții.²

¹ „Silogism”: judecată, „raționament”, cum zicem noi astăzi. (n. m.)

² De aceea, și învățătorul celor ascunse, Dionisie Arcopagitul, păzînd porunca aceeași a învățătorului său Pavel, scria așa către același Sfinți Timotei, împreună-ucenic cu el:

3. Așadar, pătimește ca un bun ostaș a lui Iisus Hristos!

O, cititorule! – vezi că a pătimi rău este însușirea ostașilor lui Hristos? Deci nu se cuvine ca tu, Creștine, să te întristezi dacă pătimești rău, căci te-ai rînduit să fii ostaș al lui Hristos. Și cu adevărat este mare și minunată vrednicie a fi cineva ostaș al lui Hristos, al cerescului și nestrucăturii Împărat, de vreme ce unii socotesc mare vrednicie a fi ostaș al împăratului pămîntesc și stricăcios.

4. Nici un ostaș nu se încurcă cu treburi lumești, ca să placă voievodului.

Apostol nu a zis aceste cuvinte doar pentru episcopi și învățători, ci de obște pentru toți Creștinii, ostași ai lui Hristos. Și vie este zicerea „încurcare” pe care o folosește aici Apostolul, căci grijile și îngrijirile lumești sînt într-adevăr ca niște legături și șerpi ce-i leagă și-i împletesc pe ostașii lui Hristos, nelăsîndu-i slobozi. Iar prin „treburi lumești”, Pavel a arătat umbrit tulburările, greutatea și supărările lumii, ca de la însăși numirea grijilor lumești să-i oprească pe Creștini de la dînsese. Pentru ce tu – o, cititorule! – te legi de multele îngrijiri ale lumii? Pentru ce te încurci în grijile și supărările acesteia? Poartă grijă doar de ostășia ta și păzește rînduiala ta ostășească, și așa vei plăcea lui Hristos, Care te-a ales a fi ostaș al Său.¹

5. Și cel ce se nevoiește nu se încununează dacă nu se va nevoi legiuît.

Zice: Creștine, nu îți este destul numai a intra întru nevoiță în locul de luptă, pentru Hristos și pentru porunca Lui; nici numai a te unge cu unt-de-lemn, precum fac luptătorii, și a te prinde cu potrivnicul tău, dia-

„Ci vezi să nu te joci cu Sfințele Sfințelor! Ci să cinstești cu evlavie cele ale ascunsului Dumnezeu cu cunoștințe gîndite și nevăzute, adică păzindu-le neîmpărtășite și nespurcate de cei nedesăvîrșiți. Să te împărtășești de cele sfințite cu sfințită strălucire arhierască doar cu preoții cei sfințiți” (capitolul 1 din *Despre ierarhia bisericească*). Zicere pe care purtătorul de Dumnezeu Maxim o îlcuiește așa: „Să nu te joci cu cele dumnezeiești și tainice, adică să nu le faci arătate tuturor celor nesfințiți ca pe o jucărie, fără evlavie, făcîndu-le prilej de rîs. Ci să le arăți doar preoților cei sfințiți, că nu se cuvine a fi arătate cele sfinte celor spurcați, nici mîrgăritarii să fie aruncați la porci.” (n. aut.)

¹ Iar Teodorit îlcuiește zicerea aceasta așa: „Cei ce au îmbrățișat viața ostășească sînt despărțiți de meșteșugurile lumești, purtînd grijă numai de iscusirea armelor, ca să-și slujească domni de aceeași fire.” Zice și Cuviosul Marcu: „Nici un ostaș nu se încurcă în lucrurile lumii, căci cel ce voiește a birui patimile fiind încurcat [cu cele ale lumii] este asemenea cu cel ce stinge focul cu paie” (*Despre duhovniceasca lege*, capitolul 154). (n. aut.)

volul. Nu, ci trebuie să păzești încă și legile luptătorilor, care rînduiesc să fii întreg-înțelept și păzit de patimile trupului: să mănînci și să bei puțin, cu înfrînare; și chipurile pe care se cuvine să le întrebuițezi cînd te lupși ca să-l doborî și să-l biruiești pe vrăjmașul tău.¹ Căci luptătorul nu se luptă la întîmplare și nici precum ar voi, ci sînt legi de nevoiță, care rînduiesc în ce chip să se lupte și să biruiască, și astfel biruința lui să fie vrednică de cununi.² Vezi însă – o, cititorule! – înțelepciunea! Mai sus, Pavel a zis că Creștinul este ostaș, ca prin numele acesta să arate că el se cuvine a fi gata totdeauna să primească junghieri și morți pentru cerescul său Împărat Hristos; iar aici zice că Creștinul este nevoitor și luptător, ca să arate cu pilda aceasta că el se cuvine a le suferi pe toate și a se înfrîna de la toate – căci zice: „Cel ce se nevoiește se înfrînează totdeauna” (1 Corinteni 9:25) – și că se cuvine a se iscusi totdeauna, fără a se lenevi niciodată.³

6. Se cuvine ca mai întîi plugarul ce ostenește să se împărtășească din roduri.

După pildele de mai sus, a ostașului și a luptătorului, Apostolul aduce acum și o a treia pildă, pe a plugarului. Ci pilda ostașului și a luptătorului se potrivește oricărui Creștin – precum am zis mai sus –, iar pilda plugarului se potrivește mai mult păstorului și învățătorului Creștinilor. Căci – așa cum plugarul nu poartă grijă de sine, ci de pămînt, și nu puțină plată

¹ De aceea, și Chiril al Alexandriei tîlcuiește zicerea aceasta așa: „Bărbatul nu foarte iscusit în meșteșugul luptelor, chiar de ar crede că are putere mai multă decît ceilalți, nu va dobîndi de nicăieri cununile, fiindcă nu a intrat mai întîi în nevoițele cele vrednice de laudă și nu s-a norocit de privirea întru locul de nevoiță, cinstind dumnezeiasca lege a lui Dumnezeu întru vederea Sa, și îndreptîndu-și viața întru cele plăcute Lui și, prin supunerea întru toate, arătînd dorul fierbinte și nebiruit întru toate cele bune” (*Cuvîntul al 9-lea la Paști*). (n. aut.)

² Iar marele Vasilie tîlcuiește zicînd așa: „De nu se va nevoi cineva în chip legiuit în vremea semănăturii, ci va șede în casă sau va dormi, oare își va umple sînul de snopi cînd va sosi secerișul? Cine culege via nesădită de el? Rodurile sînt ale acelor care au și ostenețile. Cînstea și cununile sînt ale celor care au biruit. Oare cine-l încununează pe acela care nici nu s-a dezbrăcat împotriva luptătorului său, de vreme ce – după Apostolul – nu trebuie numai a birui, ci și a se nevoi legiuit? Și aceasta înseamnă a nu trece cu vederea nici cea mai mică din cele rînduite, ci a le face fiecare precum ni s-a poruncit. Căci zice: Fericit este cel pe care Domnul, venind, îl va afla lucrînd, și nu cum s-ar întîmpla, ci după poruncă” (în înainte-cuvîntarea *Hotărîrilor* pe larg). (n. aut.)

³ Pentru aceasta zice și Iov că viața omului nu-i decît un război necurmat, și ispită și iscusire: „Oare viața omului nu este o ispitire pe pămînt?” (Iov 7:1). Și Pavel zice, în altă parte: „Căci lupta noastră nu este împotriva singelui și a cămii, ci împotriva începătorilor și stăpîniilor, împotriva stăpîniților lumii” (*Efesenii* 6:12). (n. aut.)

dobîndește din rodirea pămîntului – tot astfel nu poartă grijă de sine nici învățătorul, arhierul și preotul, ci de Creștinii pe care îi învață. Și nu ostenește fără folos, ci – așa cum plugarul se împărtășește cel dintîi de roade, mîncînd din rodul țarinei și al viei pe care le lucrează – tot astfel dobîndește ostenele sale mai înainte decît ceilalți și învățătorul, fiindcă Dumnezeu îi răsplătește cu îmbelșugare aducerea de roduri și fapta bună a celor ce se învață de către el.¹ Deci, pentru a nu se întrista Timotei (și oricare alt învățător) că are să dobîndească plata ostenelelor sale abia în viitor, și nu aici, Pavel îl mîngîie și îi zice: O, Timotei! – încă de aici vei lua plata ostenele tale, și chiar întru aceasta și se află răsplătirea! Căci, dacă nu vei dobîndi altceva, totuși folosul ce-l pricinuiesti atîtor suflete cu învățătura ta este el însuși un mare cîștig ce ți se dă încă în viața aceasta. Și lasă să zică duhovniceasca bucurie primită de conștiința ta pentru îndreptarea pe care o vezi că se face fraților tăi prin învățătura ta, bucurie care este o mare bunătațe. Iar după Teodorit, unii zic că aici înțelege prin „rod” cinstea, ocrotirea și hrana cea de nevoie dobîndită de învățătorii de la ucenicii lor, ceea ce nu este așa cu adevărat. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu a zis că tot plugarul se îndulcește din roduri înaintea tuturor, ci plugarul ce ostenește, adică se rupe de ostenele în toate zilele, iar nu acela ce doar lucrează. Pentru aceasta a zis și Solomon că „lăudat este rodul bunelor ostenele” (*Înțelepciunea* 3:13). Iar tatăl lui Solomon, dumnezeiescul David, a zis: „Din rodurile ostenelelor tale vei mîncă” (*Psalom* 127:2), pe care dumnezeiescul Chiril al Alexandriei o scrie pe dos: „Rodurile ostenelelor tale le vei mîncă.” (n. aut.)

7. Înțelege cele ce zic,

Fiindcă pildele de mai sus – a ostașului, a nevoitorului și a plugarului – le-a adus în chip de ghicitoare, dumnezeiescul Apostol zice aici așa: O, Timotei! – înțelege ceea ce îți zic, precum a zis și Domnul: „Cel ce citește să înțeleagă” (*Matei* 24:15). Căci eu – zice – de aceea îți spun acestea întunecat și în chip de ghicitoare, ca să-ți ascuți mintea spre a înțelege. Despre aceasta zice și Solomon: „Cu înțelegere să înțelegi cele ce se pun înaintea ta!” (*Pilde* 23:1). Apoi, se roagă pentru dînsul ca pentru un adevărat fiu al său, zicînd mai departe:

¹ Iar Sfîntul Grigorie al Nisei tîlcuiește aceasta așa: „Trebuie ca învățătorii să se împărtășească din roade înaintea celorlalți, pentru ca ei să lucreze mai întîi faptele bune ale acelor roade.” (n. aut.)

și Domnul să-ți dea înțelegere întru toate.

Zice: O, Timotei! – mă rog Domnului să-ți dea înțelegere pentru a pricepe nu numai ce ți-am zis, ci și orice alt cuvânt ghicitoresc¹, ascuns și întunecat, ca să poți desluși cu înlesnire orice lucru și pricină anevoie de deslușit, precum zice Daniil: „Și cei înțelepți vor înțelege” (*Daniil* 12:10). Și Isaia scrie că unul din cele șapte daruri ale Sfintului Duh este înțelegerea (*capitolul* 11:2)², iar ce este însușirea înțelegerii, vezi la tîlcuirea zicerii „întru toată înțelegerea și înțelepciunea duhovnicească” (*Coloseni* 1:9).

8. Adu-ți aminte de Iisus Hristos, Cel ce S-a sculat din morți, din sămînța lui David,

Marele Pavel zice acest cuvînt pentrueretici, fiindcă în acea vreme erau unii care socoteau lucru de rușine a pătimi și a muri Fiul lui Dumnezeu, și din aceasta învățau că El S-a arătat după nălcuire, iar nu om cu adevărat³, Fiul lui Dumnezeu smerindu-Se – chipurile! – într-atît pentru oameni, încît chiar oamenii se rușinează a lipi de Dumnezeu o atît de mare smerenie. Și, ca să-l mîngîie, Pavel îi poruncește aceasta lui Timotei ca și cum i-ar zice: O, Timotei! – să știi că Însuși Învățătorul nostru Hristos cu patimile a biruit moartea, și prin moarte a dobîndit viața. Deci adu-ți aminte totdeauna de acestea, și nu te vei împutîna cu sufletul, nici nu te vei îngreua de patimi și de ispite, ci te vei mîngîia foarte.⁴

¹ Unul ca acesta a fost Proorocul Daniil, care, pentru duhovniceasca înțelegere pe care o avea, tîlmăcea toate visurile și cimiliturile. De aceea zicea către împăratului Valtasar maica lui, cînd a văzut mîna scriind pe perete: „Este un bărbat în împărăția ta, întru care Se sălășluiește Duhul lui Dumnezeu, și înțelepciune și pricepere e întru dînsul, tîlmăcind visuri, vestind cele ascunse și dezlegînd legăturile, Daniil” (*Daniil* 5:11). (*n. aut.*)

² După marele Vasilie, „înțelegerea” este „agerimea minții, după buna urmare aflînd potrivirea și cuviința fiecărui lucru” (la tîlcuirea zicerii „Vai celor înțelegători întru sine!” (*Isaia* 5:2). (*n. aut.*)

³ Despre aceasta zice și Teodorit: „Întru acea vreme, începuse și Simon a-și semăna spinii eresului, el și toți cei dintr-însul tăgăduind înălțarea trupului Domnului și zicînd că înomenirea Lui s-a făcut după nălcuire. De aceea, dumnezeiescul Apostol lasă deocamdată cele despre firea dumnezeiască [a lui Hristos], și scrie doar despre iconomia făcută de El, aducîndu-i aminte lui Timotei să învețe despre nașterea [Mîntuitorului] din sămînța lui David și despre învierea Lui din morți. [Așadar], a pus nașterea și patîma, adăugînd încă și neamul, fiindcă toate acestea erau tăgăduite învederat de către vrăjmașii adevărului.” (*n. aut.*)

⁴ Căci chiar singură pomenirea lui Iisus Hristos veselește și mîngîie sufletul. Pentru aceasta a zis dumnezeiescul David: „Mi-am adus aminte de Dumnezeu, și m-am înveselit” (*Psalm* 76:3), pe care Teologul Grigorie o tîlcuiește zicînd așa: „Ce este mai gata decît aducerea aminte! Adu-ți aminte și tu, și veselește-te! O, lesnire a vindecării! O, grabă a

după evanghelia mea,

De vreme ce întru acea vreme erau mulți eretici – așa cum am zis – care vesteau lucruri ale credinței străine și nepotrivite. Pavel îi poruncește lui Timotei să nu ia aminte la acelea, ci la evanghelia sa, adică la ceea ce binevestește și propovăduiește el însuși.¹

9. pentru care și pătimesc pînă la legături, ca un făcător de rele,

Mai sus, Pavel l-a mîngîiat pe Timotei cu pomenirea lui Iisus Hristos și cu pilda Aceluia, iar acum îl mîngîie și cu pilda sa. zicîndu-i: O, Timotei! – ucenicul meu, mîngîie-te din patimile și ispitele mele, ale învățătorului tău! Căci și eu pătimesc rău și sînt legat în lanțuri ca un tîlhar și făcător de rele numai și numai pentru evanghelia lui Hristos, dobîndind de la oameni rea socoteală și bănuială pentru propovăduirea ei.

dar cuvîntul lui Dumnezeu nu se leagă.

Ar fi putut întreba cineva: Și ce folos este dacă pătimești rău – o, ferici-te Pavele – și ce lucru de mirare este a te afla legat în lanțuri!? Arată-mi ce folos ai cîștigat din această rea pătimire sau ce lucruri de mirare s-au făcut din legăturile tale! Pentru aceasta, Pavel răspunde aici și zice: Acesta este cîștigul relei mele pătimiri și acesta este lucrul de mirare, anume că legăturile mele au născut urmarea a nu se lega cuvîntul și învățătura mea, ci, prin legături, a se dezlega, și a se lăși și a se propovădui acum la toți mai

însănătoșirii! O, mărime a darului! Pomenirea lui Dumnezeu nu numai că adoarme împușinarea de suflet și întristarea, dar pricinuieste și veselie" (*Cuvînt către cetățenii Nizaanzului*). Pentru aceasta, și Dumnezeieștii Părinți numiți „trezviți” îi sfătuiesc pe Creștini să aibă neconținută pomenire și cugetare a numelui lui Iisus Hristos, zicînd neîncetat în inimile lor: „Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluiește-mă!” Și vezi despre aceasta la capitolul 10 al cărții celei sfătuitoare către mitropolitul Ianinelor. Și Teotim a zis: „A avea cineva pomenirea lui Dumnezeu este cu adevărat a avea pomenire de viață, iar a-L uita se face moarte.” Drept aceea – după înțeleptul acesta – cel care-L pomenește pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos pomenește viața și se face în viață, iar acela care-L uită pe Dumnezeu și pe Iisus Hristos se face în moarte. Pentru aceasta zice și Evsevie cum Apostolul Petru a strigat către femeia sa, pe care necredincoșii o duceau să o omoare, să-și aducă aminte de Domnul, Evsevie scriind cu aceste cuvinte: „Și se zice că fericitul Petru, văzîndu-și femeia dusă pentru a fi omorîtă, a strigat foarte tare, sfătuiind-o și mîngîind-o așa: «O, soră! – adu-ți aminte de Domnul!»” (în *Istoria Bisericii*, cartea a 3-a, capitolul 3). Această istorie o pomenește și Climent Stromatul, în cartea a 7-a, de la care a luat-o și Evsevie. (*n. aut.*)

¹ Vezi la subînsemnarea capitolului 14 al celei către Romani, stih 24, cîte evanghelii mincinoase au scris ereticii și le-au numit pe numele lui Pavel și al altor Apostoli. (*n. aut.*)

mult decît înainte. Căci cuvîntul lui Dumnezeu este oare vreun lucru simțit – zice – ca, atunci cînd se oprește trupul, să se oprească și el? Nu! – cuvîntul lui Dumnezeu este un lucru slobod și neținut și, atunci cînd noi, cei ce-L propovăduim, sîntem legați, el este dezlegat și aleargă slobod, fără a se opri de cineva. Și, iată, dovada este aproape – zice –, căci, cu toate că eu sînt legat cu lanțuri, limba este totuși dezlegată și pentru aceasta propovăduiesc apostolește către tine și către ceilalți. Vezi minunea? Vezi cîștigul pe care l-au născut legăturile mele?

10. Pentru aceasta, toate le sufăr pentru cei aleși,

Și acesta este cuvînt de îndemnare către Timotei, ca să se mîngîie și să sufere ispitele. Căci – zice – nici eu nu pătinesc pentru mîntuirea mea, ci pentru mîntuirea celorlalți Creștini; și nu ca să mă slăvesc eu, ci ca să se slăvească ceilalți. Care sînt aceștia? Cei aleși ai lui Dumnezeu. adică cei aleși de Dumnezeu să moștenească viața veșnică. Și, dacă Dumnezeu i-a ales, cum nu se cuvine ca și noi, Apostolii și propovăduitorii evangheliei, să pătimim orice pentru mîntuirea lor?

ca și aceia să dobîndească mîntuirea întru Hristos Iisus

Pentru aceasta – zice – se cuvine să răbdăm orice ispită, ca și cei aleși să dobîndească mîntuirea cea dorită lor, la fel ca și noi. Și, așa cum Dumnezeu a pătimit atîtea patimi ca să ne mîntuim, tot așa se cuvine să pătimim și noi, Apostolii Lui, ca să se mîntuiască cei aleși ai lui Dumnezeu. Drept aceea, a suferi pătimiri pentru cei aleși ai lui Dumnezeu nu este dar și facere de bine a noastră, ci răsplătire pe care o facem Celui ce a pătimit pentru noi. Dar cineva ar fi putut zice: Ce spui, o, fericite Pavele? Tu te afli în legături și ai să fii omorît, și atunci cum zici, mîndrindu-te, că te faci pricinuiitor de mîntuire altora? Către care Apostolul răspunde așa: Eu nu vorbesc despre mîntuirea trupului, ci despre mîntuirea întru Iisus Hristos, adică despre cea sufletească, adevărată și slăvită. Căci trupeasca mîntuire este mincinoasă și neslăvită, de vreme ce trupul negreșit are să se topească și să se piardă mai devreme ori mai tîrziu. Ascultă însă și ce zice mai jos:

și slava veșnică.

Zice: Eu nu rabd ispitele ca aleșii să se mîntuiască doar, ci să se și slăvească împreună cu noi, Apostolii, lucru care este mult mai mare decît mîn-

tuirea cea simplă. Și aceasta a arătat-o Domnul cu cuvîntul pe care l-a zis: „Eu am venit ca viață să aibă, și mai mult să aibă” (Ioan 10:10), „mai mult” însemnînd că cei aleși nu vor avea doar viață, ci viață slăvită și veșnică.¹ Drept aceea – zice Pavel –, deși legăturile și ispitele mele par a fi de rușine și de durere, ele pricinuesc slavă celor aleși, și încă slavă veșnică. Iar dacă legăturile mele le pricinuesc slavă veșnică celorlalți, cu mult mai vîrtos mi-o pricinuesc mie însumi, celui ce port legăturile! Pentru aceasta dar – o, Timotei! – să nu te întristezi, nici să te mîhnești pentru mine!

II. *Credincios este cuvîntul.*

Mulți se îndoiesc de viața și slava ce vor să fie, zicînd: Și cum va fi aceasta? Adică atunci cînd viez mă dezbrac spre moarte, și am să viez atunci cînd mor? Aceasta este ghicitură! Așadar, de vreme ce unii zic aceasta și altele asemenea, Pavel adeverează cuvîntul, zicînd că el este credincios și adevărat. Care cuvînt? Anume că cei aleși vor dobîndi mîntuire slăvită și veșnică.

Căci, dacă am murit împreună cu Hristos, vom și via împreună cu El;

Aici, Pavel dovedește cuvîntul de mai sus cu silogisme omenești și fi-rești, cu toate că l-a adevărit și mai sus, cu ceea ce a zis: „Adu-ți aminte de Iisus Hristos, Cel ce S-a sculat din morți!” Fiindcă prin aceasta a dovedit că, așa cum Hristos S-a sculat și S-a slăvit după moarte, tot astfel avem să ne sculăm și să ne slăvim și noi împreună cu Dînsul. Deci aici dovedește cuvîntul de mai sus zicînd silogismul acesta: Dacă ne-am împărțit împreună cu Hristos în patimi și în întristări, negreșit ne vom împărțiși cu El și întru cele bune și de bucurie. Și, dacă vom muri împreună cu Hristos, negreșit vom și viețui împreună cu El; căci fiecare om va judeca aceasta cu dreptate, așadar cu cît mai vîrtos Dumnezeu, Care este izvorul dreptății și al bunătății? Iar Apostolul numește „moarte” atît pe aceea prin Sfîntul Botez întru sfînta colimvitră, moarte făcută cu taină², cît și pe aceea pricinuită prin pătîmîri și prin ispite.

¹ Tîlcuind zicerea aceasta evanghelică, dumnezeiescul Grigorie al Tesalonicului zice așa: „Ce este «mai multul»? Adică nu numai a fi și a viețui împreună cu Hristos, ci a ne și afla ca frați și împreună-moștenitori ai Săi” (*Cuvînt către Xenia*). (n. aut.)

² Despre aceasta a zis și Teodorit: „Nu a vorbit de moartea împreună cu Hristos numai pentru cei ce sînt omorîți, ci și pentru cei ce se botează. Căci și aceștia, crezînd cu curăție și arătînd viață potrivită cu credința, se împărțînesc de viață împreună cu Stăpînul.” (n. aut.)

12. *dacă am răbdat, vom și împărăți împreună;*

Nu e destul a se da cineva pe sine numai o dată la moarte, pentru Hristos și pentru credința și porunca lui Hristos, ci trebuie să o facă totdeauna, ceea ce Pavel zice și în altă parte: „În toate zilele mor” (*1 Corinteni 15:31*). Pentru aceasta trebuie să avem multă răbdare noi, Creștinii, întru toate ispitele ce ne urmează, ca prin răbdare să ne învrednicim a împărăți împreună cu Hristos.

Iar dacă ne vom lepăda de El, și El Se va lepăda de noi.

Cu aceste cuvinte, Apostolul dovedește cuvîntul de mai sus prin cele dimpotrivă, zicînd: Pentru răbdarea arătată în ispitele suferite pentru Hristos, vom lua răsplătiri; dar și dimpotrivă, nesuferind ispitele și lepădîndu-ne de Hristos, ne vom osîndi, fiindcă și Hristos Se va lepăda de noi în ziua Judecării, precum El Însuși a arătat, zicînd: „Iar de acela care se va lepăda de Mine înaintea oamenilor, și Eu Mă voi lepăda înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri” (*Matei 10:33*). Iar dacă Hristos Se va lepăda de noi, socotește de aici tu, iubitul, ce osîndă avem să primim noi, cei care ne vom lepăda de El!

13. *Dacă noi nu credem, El rămîne credincios,*

Zice: Dacă noi, Creștinii, nu credem că Hristos S-a sculat din morți, El nu va fi păgubit cu nimic de necredința noastră. Căci Hristos e totdeauna adevărat și credincios – ori de credem, ori de nu credem noi –, căci zice: „Domnul Dumnezeuul tău este Dumnezeu credincios” (*A doua lege 7:9*). Și David zice: „Credincios este Domnul” (*Psalom 144:18*). Și Apostolul zice și în altă parte: „Că ce e dacă unii nu au crezut? Oare necredința acelora strica-va credința lui Dumnezeu?” (*Romani 3:3*). Ba! – nu o va strica.

nu Se poate lepăda de Sine.

Adică: Așa cum Dumnezeu nu poate să nu fie, neavînd fire a merge întru neființă El, Care singur este și mai întîi este, tot astfel nu este cu putință nici a Se tăgădui pe Sine. Căci a Se duce întru a nu fi și a Se tăgădui pe Sine este una și aceeași.¹ Drept aceea, Dumnezeu totdeauna rămîne, căci –

¹ Pentru aceasta, marele Dionisie Areopagitul (în *Despre numirile dumnezeiești*, capitolul 8) arată că vrăjitorul Elima defaimă zicerea Apostolului, căci dintru aceasta se întărită a aduce dovezi că Dumnezeu nu este atotputernic, tocmai – zice el – fiindcă nu Se poate

și dacă noi mărturisim și credem, și dacă nu credem și ne lepădăm – Dumnezeu nici nu Se folosește, nici nu câștigă ceva din mărturisirea și credința noastră, nici nu Se vatămă sau Se păgubește din necredința și lepădarea noastră, ci la noi rămîne și folosul, și vătămarea.¹

14. Amintește-le acestea

Pentru a nu socoti cineva că Timotei avea nevoie să învețe cele de mai sus, Pavel zice aici așa: **Își scriu acestea ca să le aduci aminte celorlalți Creștini.**

mărturisindu-i înaintea Domnului să nu se lupte în cuvinte, ceea ce nu trebuie la nimic, decît la doborîrea celor ce îi aud.

De vreme ce învingerea în vorbe este lucru ispititor, sufletul omului voind pururea a pune întrebări și a se lupta în cuvinte, Pavel zice aici către Timotei așa: Mărturisește-i, adică adu-le ca martor prigonitorilor pe Dumnezeu, și poruncește-le cu asprime să nu se lupte în cuvinte, pentru a cunoaște că, de nu te vor asculta, îi va osîndi Dumnezeu, Cel luat de tine spre mărturie. Fiindcă prigonirea în cuvinte nu numai că nu naște vreun lucru folositor, ci mai ales pricinuieste multă vătămare. Căci credința simplă și nedeslușitoare a acelor ce primesc luptele acestea în cuvinte se doboară și se pierde de către întrebările cele prigonitoare, la fel cum un turn statornic se doboară și se răstoarnă de bombele tunurilor.

15. Sîrguiește-te să te arăți înaintea lui Dumnezeu lămurit, lucrător ne-rușinat,

Cu aceste cuvinte, Pavel tălmăcește chipul în care se va arăta Timotei lămurit. Și care este chipul acesta? Anume dacă tu – o, Timotei! – vei ară-

lepăda de Sine sau tăgădui pe Sine – precum zice aici Pavel. Dezlegînd această defăimare și nedumerire nebunească a vrăjitorului, acel dumnezeiesc părinte cu minte îngerească zice așa: „Tăgăduirea sau lepădarea de sine este căderea din adevăr; iar adevărul este ființă, și căderea din adevăr, lepădarea sau tăgăduirea adevărului e cădere din ființă. Însă Dumnezeu nu poate cădea din ființă. Iar zicerea că «nu poate să nu fie» se spune din lipsă, așa cum cineva ar zice că «nu poate să nu poată» și că «nu știe a nu ști». «Înțeleptul» (adică Elima, pe care îl numește așa luîndu-l peste picior) nu a înțeles aceasta, așa cum se întîmplă celor neiscușiți a birui, care de multe ori, bănuindu-i neputincioși pe împotriva-luptătorii lor, bat aerul în zadar cu lovituri îndrăznețe și socotesc că i-au biruit pe aceia, propovăduindu-se drept biruitori, dar neștiind puterea acelorora.” (n. aut.)

¹ Și Teodorit a zis așa: „Crezînd, noi nu dovedim că El este Dumnezeu; iar necrezînd, nu Îl scoatem din firea dumnezeiască, ci – ori de credem, ori de nu credem – El este Dumnezeu. Așadar, crezînd, dobîndim folosul.” (n. aut.)

ta că ești lucrător ne-rușinat, adică de nu te vei rușina să faci nici un lucru din cele care ajută și zidesc buna-cinstire de Dumnezeu și dreapta-credință. Căci așa vei fi ales la Dumnezeu, suferind pentru El toate greutățile și lucrînd toate voile Lui. În toate părțile trimiterii acesteia, Pavel pune multă sîrguință pentru a ridica din mijloc rușinea pentru patimile lui Hristos, căci mulți socoteau rușine crucea Lui și lauda crucii un lucru prostesc. Și înșiși Apostolii, cei ce o propovăduiau, erau socotiți drept niște oameni proști, de rînd și necărturari, și drept unii ce sufereau patimi necinstite. Tu însă, fiul meu Timotei, nu te rușina pentru toate acestea! – zice.

drept croind cuvîntul adevărului.

Zice: Fiindcă mulți sînt cei care strîmbă și tîlcuiesc rău cuvîntul lui Dumnezeu, tu – o, Timotei! – înalță cuvîntul lui Dumnezeu și tîlmăcește-l drept. Sau – de vreme ce nu a zis chiar: „îndreptînd”, ci: „drept croind cuvîntul adevărului” – Pavel ne dă să înțelegem cu această zicere că: Așa cum cineva taie cu cuțitul și leapădă bucățile de prisos adăugate la un pom frumos, la fel taie și tu cu sabia duhului și leapădă de la cuvîntul adevărului și de la propovăduirea evangheliei toată înțelegerea neadevărată și străină.¹

16. Iar de spurcatele glăsuiri deșarte, ferește-te! –

Zice: O, Timotei! – ferește-te, adică leapădă-te, de vorbirile necurate și zadarnice! Iar fericitul Ioan Hrisostom, în toate părțile epistolelor lui Pavel unde se află zicerea „glăsuire zadarnică”, citește „glăsuire nouă”, cu aceasta dîndu-ne să înțelegem că Apostolul îi zice aici lui Timotei să se lepede de necuratele scorniri și izvodiri ale ereticilor – cum am zis în epistola întii către Timotei, capitolul 6, stih 20. Iar unii tîlcuiesc zicerea „ferește-te” în loc de: „să stai cu prisosință”, adică: Nevoiește-te cu prisosință a curma și a opri astfel de glăsuiri deșarte! – însă înțelegerea aceasta nu e adevărată.

căci ele vor spori mai mult către păgînătate

¹ Și ia aminte că, în sfințitele lor liturghii, marele Vasile și dumnezeiescul Hrisostom se roagă către Dumnezeu pentru arhierul locului împrumutînd zicerea aceasta a Apostolului și zicînd așa: „Întîi, pomenește. Doamne. pe arhiepiscopul nostru (cutare), pe care dăruiește-l sîntelor Tale biserici în pace, întreg, cinstit, sănătos, întru zile îndelungate și drept îndreptînd cuvîntul adevărului Tău.” Iar Teodorit tîlcuiește apostoleasca zicere așa: „Dintre plugari, îi lăudăm pe cei ce taie brazdele drept. Tot așa, vrednic de laudă este învățătorul care urmează dreptarului dumnezeieștilor cuvinte.” (n. aut.)

17. și cuvîntul lor va avea pășune ca o cangrenă.

Zice: Neastîmpărată este răutatea și nu primește doctorie, căci cuvintele ereticilor vatămă și strică cea mai mare parte a bunei-cinstiri de Dumnezeu precum cangrena, care e o patimă și o rană ce pricinuieste putrezire, mîncînd părțile sănătoase ale trupului ce sînt împrejurul ei.¹

Dintre ei sînt Imeneu și Filit,

18. care au rătăcit de la adevăr, zicînd că învierea s-a și făcut, răsturnînd credința unora.

Bine a zis mai sus dumnezeiescul Apostol că vorbele ereticilor sporesc spre mai multă păgînatate, căci se vede că eresul lui Imeneu și al lui Filit nu surpa numai învierea din morți, ci năștea încă multe alte dogme rele. Căci, dacă învierea morților s-a făcut, atunci s-au surpat și judecata, și venirea Mîntuitorului și răsplătirea dreptilor și a păcătoșilor. Prin urmare, oamenii cei buni și drepti au suferit necazurile și ostenele vieții acesteia [degeaba], iar oamenii cei răi și păcătoși nu s-au osîndit pentru răsfățurile, slavele și îndulcirile cu care se îndulcesc aici – precum li se cuvenea –, ci chiar s-au slăvit și au dobîndit fericire prin bunătățile acestei vieți. Atunci de ce mai trebuie fapta bună, de vreme ce se face această răsplătire? Astfel încît este mai bine sau întocmai la fel a zice că nu este înviere nicidecum, decît că învierea s-a și făcut.² Însă nu a zis că aceștia surpă credința tuturor Creștinilor, ci numai a unora, adică a celor mai slabi în credință. Iar apoi zice:

¹ [...] Așa a fost mult-încîlcitul și al ereticilor cugetări ale maniheilor. De aceea, se cuvine a fugi Creștinii de aceștia și de toți ereticii, ca de niște pierzători și ca de ciură, pentru a nu se molipsi și ei de la dîștii și a se pierde. De aceea poruncește Solomon: „Scoate-l afară din adunare pe cel pierzător!” (*Pilde* 22:10) și Proorocul David, părintele lui, îl fericește pe omul ce nu a șezut cu pierzătorii, zicînd: „Fericit – bărbatul care nu a șezut pe scaunul pierzătorilor” (*Psalm* 1, stîh 1). Pentru aceasta și dumnezeiescul Policarp, întrebând de ereticul Marchion dacă știe cine este, i-a răspuns: „Te știu că ești fiul cel întîi născut al diavolului.” Și marele Atanasie scrie în viața marelui Antonie că acel cuvios părinte fugea de arienii și de alți eretici ca de ciură. Pentru aceasta, și icumenicul sobor al șaselea (în al său *Canon* 63) poruncește să se ardă mărturisirile mucenicilor plăsmuite de eretici. Și Apostolii poruncesc (în *Canonul* 7 al lor) să nu se facă cunoscute cărțile necredincioșilor supra-scrise în chip mincinos „sfinite”. Iar marele împărat Solomon poruncește împăraților asemenea lui să-i gonească pe cei necredincioși și să nu-i lase să semene neghinele păgînlății lor printre cei credincioși, zicînd: „Împăratul înțelept este vînturător al necredincioșilor” (*Pilde* 20:20). Vezi și la zicerea: „De omul eretic, după întîia și a doua sfătuire, leapădă-te!” (*Tit* 3:10). (*n. aut.*)

² Iar Teodorit spune că ereticii aceștia de rea cugetare ziceau că învierea s-a și făcut socotind că „învierea” e moștenirea fiilor care se nasc din nuntă, adică a celor ce

19. *Însă temelia cea statornică a lui Dumnezeu stă,*

Ceea ce zice aici Pavel are această înțelegere: Nu toți Creștinii s-au surpat de către cugetările ereticilor zise mai sus, ci doar cei neadeverțiți și neîntăriți în credință și în cugetare, despre care Ieremia a zis: „le place să-și miște picioarele” (capitolul 14:10). Căci, de nu ar fi fost neîntăriți, ei nu s-ar fi stricat de cuvintele ereticilor, ca să cadă din credință, ci au căzut nefiind mai întii adevărați. Căci nici strămoșul Adam nu s-ar fi amăgit de cuvintele femeii sale dacă ar fi fost adevărat și întărit în socoteala sa și în credința către Dumnezeu. Ci, fiind neadeverit, cînd a primit lovirea diavolului, a căzut și a călcat porunca. Iar cîți au cugetare și credință statornică, aceia stau întăriți și neclintiți și nu numai că nu se vătămă de amăgitorii eretici, dar se și laudă prin aceia; căci, socotind putrede cugetările ereticilor, mai mult se întăresc. Și vezi, iubitele, că temelia lui Dumnezeu este statornică și nemișcată, încît așa se cuvine a se ține cineva de credință, ca de o temelie statornică, fără a se clinti nicidecum.¹

avînd pecetea aceasta: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sînt ai Săi” (Numeri 16:5) și: „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele Domnului!”

Cînd Core, Datan, Aviron, Avnu și cei două sute șaptezeci de bărbați numiți „ai adunării fiilor lui Israel” s-au sculat împotriva lui Moisi și a lui Aaron, Moisi, căzînd cu fața la pămînt cu mare smerenie, a zis către Core și către toți apostaziaii împreună cu el cuvintele acestea: „A cercetat și a cunoscut Dumnezeu pe cei ce sînt ai Lui și sfinți, și i-a apropiat către Sine” (Numeri 16:5), ca și cum le-ar fi zis: Ce v-ați sculat asupra noastră? Noi nu ne-am făcut începători, povățuitori și preoți al norodului Israelitean de sine, ci Dumnezeu ne-a ales la această dregătorie. El, Care cunoaște care oameni sfinți sînt ai Lui, ne-a apropiat și ne-a tras la Sine ca să fim slujitori cinstirii Lui și liturghisitori ai Cortului Lui.

se zămislesc, se nasc și rămîn în lume în locul născătorilor ce mor. Și așa, cu această neburnească socoteală, îi amăgeau pe oameni și-i depărtau de la învățătura Apostolilor. (n. aut.)

¹ Și Coresi zice că, prin „temelie”, Pavel înțelege aici nestrămutata hotărîre a lui Dumnezeu. Iar Teodorit tîlcuiește zicerea așa: „Temelia adevărului nu se poate clinti, căci Dumnezeu a pus-o, iar pecetea temeliei este nădejdea învierii. Căci cel ce scoate învierea de obște, acela tăgăduiește învierea lui Hristos, iar cel ce tăgăduiește învierea leapădă și patima Lui; și cel ce o leapădă pe aceasta tăgăduiește și nașterea din fecioară. Deci potrivit a numit «pecete a temeliei» credința învierii.” (n. aut.)

Iar zicerea „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele Domnului” nu am putut-o afla în *Scriptură*, cu toate că am cercetat foarte. Se poate însă ca Apostolul să o fi tălmăcit din cuvîntul acela al *Leviticului*: „Și nu vă veți jura cu numele Meu pentru nedreptate și nu veți spurca numele cel sfînt al Dumnezeului vostru. Eu sînt Domnul Dumnezeu vostru” (*Leviticul* 19:12).

Deci Apostolul zice că temelia întărită a lui Dumnezeu stă neclintită și are această pecete, anume zicerile de mai sus ale *Scripturii*. Adică, așa cum o piatră are săpate într-însa, însemnate asupra ei, oarecari slove și semne, tot astfel temelia lui Dumnezeu are scrise asupra ei, ca o pecete neștersă, înseși lucrările, astfel: „Cunoscut-a Domnul pe cei ce sînt ai Lui” și: „Să se depărteze de nedreptăți tot cel ce numește numele *Domnului*”. Acestea vor să spună că cei credincioși și cu totul apropiați ai lui Dumnezeu s-au cunoscut și s-au ales dinainte de Dumnezeu, ca să nu se strice și ei odată cu necinstitorii de Dumnezeu și cu cei neîntăriți în credință. Și astfel stau ca niște stîlpi însuflețiți și ca niște temelii neclintite, nemișcîndu-se de cugătărilor ereticilor și purtînd întru sine-le prin fapte cuvintele de mai sus ale *Scripturii*. Și Pavel numește „nedreptate” rătăcirea întru dogmele credinței sau și toată nedreptatea. Drept aceea, cel ce nedreptățește nu se potrivește și nu se zidește asupra temeliei lui Dumnezeu, nefiind credincios și apropiat al lui Dumnezeu și neavînd asupra sa pecetea cunoștinței și a apropierii de Dumnezeu. Căci cum va avea cel nedrept asupra sa pecetea dreptului Dumnezeu? Aceasta este cu totul nepotrivită! Și – o, cititorule! – dacă cel ce numește numele Domnului e dator a fi departe de toată nedreptatea, apoi și dimpotrivă, cel ce nu se depărtează de toată nedreptatea este nevrednic a numi cu gura sa numele Domnului, căci – după Sirah – „Nu e frumoasă lauda în gura păcătosului” (*Sirah* 15:9).

20. Și într-o casă mare nu sînt numai vase de aur și de argint, ci și de lemn și de lut;

De vreme ce mulți se smintesc pentru că în lume se află oameni răi și vicleni, Apostolul, lăsînd toate celelalte pricini și socoteli pentru care Dumnezeu îi iartă a fi, aduce aici doar pricina aceasta, zicînd că – așa cum într-o casă mare se află vase osebite: și de aur, și de argint, și de lemn, și de lut – tot astfel și în lumea asta mare se află și oameni buni și îmbunătățiți, și răi și răzvrățiți. Căci Pavel înțelege prin „casă mare” lumea, nu Biserica lui Hristos. În Biserica lui Hristos Pavel nu voiește a fi nici un vas de lemn,

ci voiește ca toate vasele, adică toți Creștinii, să fie de aur și de argint, deci buni și îmbunătățiți. Pentru că Biserica Creștinilor este trup al lui Hristos și este fecioară frumoasă și foarte împodobită, fără să aibă vreo întinăciune sau zbîrcitură de răutate, „căci Hristos – zice – a iubit Biserica și S-a dat pe Sine pentru dînsa ca s-o înfățișeze Sîc-Și Biserica slăvită, neavînd întinăciune, sau zbîrcitură sau ceva din cele ca acestea, ci să fie sfîntă și neprihănită” (*Efeseni 5:27*). Și iarăși: „V-am logodit unui singur bărbat, ca să vă pun înaintea lui Hristos fecioară curată” (*2 Corinteni 11:2*).¹

și unele sînt spre cîinste, iar altele spre necinste.

Zice: Vasele de aur, Creștinii cei îmbunătățiți și buni, sînt spre cîinste, adică cînstite și folosite spre slujbe de cîinste; iar vasele de lemn și de lut, oamenii cei răi și pîngăriți, sînt spre necinste, adică necînstite și folosite în slujbe necînstite. Nu a zis însă că vasele acestea sînt spre întrebuițare și neîntrebuițare, căci oamenii cei răi, deși nu sînt trebnici spre fapta bună, totuși lucrează și ei întru alcătuirea lumii și în alte oarecari iconomii. Astfel, prin împietrirea inimii lor și prin pedeapsa primită pentru aceasta, Faraon și ostașii lui au lucrat spre a Se slăvi Dumnezeu ca un drept ce este, căci zice: „Și Mă voi slăvi întru Faraon și întru toată oastea lui, și vor cunoaște toți Egiptenii că Eu sînt Domnul” (*Ieșirea 14:4*).²

21. Deci, de se va curăți cineva de acestea, va fi vas spre cîinste sfințit,

O, cititorule! – vezi că a fi cineva „vas de aur” sau „de lut”, adică bun sau rău, nu urmează din firea omului, nici din sila materiei, precum huleau manihiei, ci din alegerea cea bună sau rea? Căci ascultă ce zice aici Apostolul, că tot omul, dacă vrea, poate să-și curățească desăvîrșit sufletul de alegerea cea rea, „de lemn” sau „de lut” și, în locul aceleia să-și facă

¹ Iar alții zic că, prin „casă”, se înțelege și Biserica. fiindcă în Biserica se cuprind și cei buni, și cei răi, deși cei răi sînt părți neputincioase și rănite ale ei, biserica asemănîndu-se cu corabia lui Noe, care cuprindea și vietățile cele curate, și pe cele necurate. Aceste mădulare neputincioase, adică cei răi, se cuprind în Biserica cu nădejdea că se vor face sănătoși prin pocăință, și cei necurați cu viața se vor face curați prin pocăință și prin îndreptarea pricinuită de viața cea curată. (*n. aut.*)

² Și cei răi lucrează în lume spre folos, pentru că ei, pedepsindu-i pe cei buni și drepți, le pricinuiesc mai multe cununi. Și, fiind pedepsiți de la Domnul, ei îi înțeleptesc pe ceilalți să nu facă aceleași rele, căci – zice – „își va spăla (dreptul) mîinile sale în sîngele păcătoșului” (*Psalm 16:10*), adică dreptii, văzînd că păcătoșii se pedepsesc și se omoară, se vor păzi curați de răutate. Și Solomon zice: „Bătîndu-se cel stricător, nebunul va fi mai înțelept” (*Pilde 19:25*). (*n. aut.*)

alegerea „de aur” și „de argint”, adică bună și îmbunătățită. Și socotește aceasta din pilde! Căci Pavel era mai întâi „de lut”, adică rău, fiindcă nu credea în Hristos; dar apoi s-a făcut „de aur”, căci a crezut. Și, dimpotrivă, Iuda era mai întâi „de aur”, fiindcă se învrednicise a fi ucenic al lui Hristos; dar în urmă s-a făcut „de lut”, pentru că L-a vîndut pe Hristos. Dar poate că s-ar nedumeri cineva pentru ce Pavel defaimă aici „vasele de lut”, iar în altă epistolă le laudă, zicînd: „(...) avînd dar vistieria aceasta în vase de lut” (2 Corinteni 4:7). Spre dezlegarea nedumeririi acesteia, răspundem că acolo Pavel vorbește chiar despre firea trupului omului. Căci, precum vasul de lut nu e nimic altceva decît numai lut ars cu foc, tot astfel trupul omului nu e decît lut ce se întărește cu fierbințeala sufletului¹. Iar aici, Apostolul vorbește despre alegerea sufletului, iar nu pentru firea trupului.

de bună trebuință stăpînului,

Așadar, din cuvintele acestea ale Apostolului se încheie că vasele „de lemn” și de „lut”, adică oamenii cei răi, sînt netrebnici după cel dintîi scop al lui Dumnezeu, Care voiește ca toți oamenii să se mîntuiască, fiind de folos după alt chip, adică după scopul următor al lui Dumnezeu – precum am zis mai sus.

gătit spre tot lucrul bun.

Zice: Cel ce voiește și dorește se poate curăți de reaua alegere, făcîndu-se vas de folos al lui Dumnezeu, gătit spre a face tot lucrul bun. Adică, deși nu află vreme să facă binele, el e gătit spre a-l face, ori feciorie și nevoieșă de a fi, ori mucenicie și lipsă pentru Hristos, ori altă oarecare facere de bine.

22. Fugi de poftele tinerești

„Pofte tinerești” sînt nu numai cele ale curviei și ale păcatului trupesc, ci oricare altele, adică ori pofa de stăpînire, de bani, de moșie ori de altceva. Poftele și fanteziile acestea sînt nebunești și însușite minților tinerești și neîntărite, fiindcă mai de multe ori tinerii sînt fără de minte, iubesc deșertăciunile și sînt nestatornici cu mintea. Pentru aceasta, și Solomon ticăloșește cetatea ce are împărat tînăr: „Vai de tine, țară care ai un copil rege!”

¹ Iar Icumenic zice că trupul se numește „de hîrb și „de pămînt” și dacă se măsoară cu vistieria cerească și dumnezeiască a darului Sfințului Duh pe care o cuprinde în sine. (n. aut.)

(*Ecclesiast* 10:16). Același Solomon¹ numește tinerețea „neminte și deșertăciune” (*Ecclesiastul* 11:10); și iarăși: „Neminte a aștă inima tînărului” (*Pilde* 22:15). Drept aceea, și bătrînii care au poftele celor tineri sînt tineri cu mintea, deși bătrîni cu anii.

urmează dreptatea,

Zice: O, Timotei! – vînează dreptatea, adică fapta bună cea peste tot cuprinzătoare.

credința,

Zice: O, Timotei! – vînează adevărata credință către Dumnezeu și către prieteni și iubește-i cu încredințare. Ca și cum ar fi zis: Nu fi necredincios și neadevărat față de prieteni, ci păzește-le încredințare². Pentru aceasta zice și mai departe:

dragostea, pacea cu cei ce cheamă pe Domnul din inimă curată.

¹ Pofte tinereții sînt însă și obiceiurile cele noi și rele pe care le află unii Creștini spre a-și zidi case înalte și strălucite, zugrăvite și de multă cheltuială, întru care au îmbrăcăminte și mobile scumpe în multe culori. Și femeile au îmbrăcăminte și podoabe de mirare și de mult preț, spre împodobirea capului, a brîului și a picioarelor lor. Și adeseori se schimbă cu haine noi. Și vezi pildele lor în *Scriptură!* Astfel, Rovoam, defăimînd sfatul bătrînilor și urmîndu-l pe acela al tinerilor, a pierdut împărăția celor zece seminții ale lui Israil, căci peste ele a împărțit robul lui Solomon, al tatălui său, Ierovoam. Căci zice: „A lăsat împăratul Rovoam sfatul celor bătrîni și a grăit căre dinșii după sfatul celor mai tineri” (*2 Împărăși* 10:13). Și în *Evanghelie* este scris că fiul mai tînăr, ca un mai neînțelept, și-a cerut de la tatăl său partea de avuție și s-a desfrînat, iar nu cel mai mare, căci „a zis cel mai tînăr dintre ei tatălui lor: Dă-mi partea ce mi se cuvine din avuție!” (*Luca* 15:12). (n. aut.)

² Căci cel ce voiește a fi prieten cu toți trebuie mai întîi decît toate a fi credincios. Pentru aceasta a zis Sirah: „Prietenul credincios este acoperămint tare, iar cel ce îl află pe acesta a aflat vistierie” (*Sirah* 6:15); și iarăși: „Pentru un prieten credincios, nu este lucru de schimb și nu este cumpănă a bunătății lui” (la fel); și iarăși: „Prietenul credincios este doctorie a vieții și cei ce se tem de Domnul îl află pe acesta” (4:10). Și cel ce voiește a fi prieten cu adevărat se cuvine a păzi încredințare întru tainele prietenului său și a nu arăta nici una din ele. Despre aceasta a zis Solomon: „Omul îndoit cu limba dă pe față lucruri de taină, iar cel credincios le ține ascunse cu suflarea” (*Pilde* 11:12). Căci, dacă cineva descoperă taina prietenului, acela pierde încredințarea și prietenul său nu-l va mai iubi ca înainte, precum a zis Sirah: „Cel ce descoperă taine a pierdut crezarea și nu va afla prieten sufletului său” (*Sirah* 27:10); și iarăși: „Ruperea se poate astupa și pentru ocară este împăcare, dar cel ce a descoperit taine a deznădăjduit” (27:21). Însă a afla un prieten ca acesta este lucru cu anevoie, precum a spus Solomon: „E greu a afla bărbat credincios” (*Pilde* 20:6). Iar care este adevăratul prieten, vezi la subînsemnarea zicerii „așa iubindu-vă pe voi” (*1 Tesaloniceni* 2:2). (n. aut.)

Adică: Numai întru aceia să cutezi a te încredința, întru cei ce-L cheamă pe Domnul cu inimă nevicleană. Și să petreci împreună cu cei pașnici și negîlcevitori.¹

23. *Iar de întrebările nebunești și neînțelepte ferește-te, știind că nasc gîlcevi.*

O, cititorule! – vezi că Pavel îl oprește pe Timotei de la întrebările prigoitoare în multe părți ale epistolei acesteia? Pentru ce? Nu pentru că Timotei nu ar fi putut să le doboare pe acelea cu cuvîntul său, ci pentru că este lucru cu desăvîrșire netrebnic a se băga cineva în asemenea nevoițe zadarnice, fiindcă nici un rod bun nu se naște de aici, decît numai gîlcevi și vrajbe. Pentru aceasta zice: O, Timotei! – ferește-te de asemenea întrebări nebunești și neînțelepte. Și, vorbind de întrebări „nebunești și neînțelepte”, le osebește de acelea înțelepte și cunoscătoare despre dumnezeieștile *Scripturi*, întrebări de care nu se cuvine a se feri cineva, fiindcă acestea nu pricinuesc gîlcevi și vrăjbi. Însă nici aceste întrebări din *Scripturi* nu se cuvine a fi făcute cu împătımire și cu prigonire în cuvînt, cînd cineva întreabă despre unele înțelegeri nedumerite ale *Sfintei Scripturi*. Despre aceasta a zis Apostolul și în altă parte: „Iar de i se pare cuiva a fi iubitor de a birui și prigonitor, noi astfel de obicei nu avem, nici bisericile lui Dumnezeu” (*1 Corinteni* 11:16).

24. *Slugii Domnului nu i se cuvine a se gîlcevi, ci a fi blînd către toți,*

Zice: Sluga lui Hristos nu se cuvine a se gîlcevi, ci a fi blîndă cu toți. Atunci pentru ce îi poruncește Pavel lui Tit să înfrunte cu asprime? (*Tit* 2:15). Răspundem că înfruntarea cea tare mușcă și rănește mai ales atunci cînd se face cu blîndețe și cu inimă netulburată. Căci este cu puțință a înfrunta și a muștra cineva mai cu atingere și mai cu amărăciune cînd o face cu blîndețe decît cu sumeție și cu tulburare.

destoinic să dea învățătură,

Zice: Sluga lui Dumnezeu se cuvine a fi destoinic să-i învețe pe aceia care voiesc. Căci nu se cuvine a-i învăța cineva pe eretici, ci, după ce îi va încerca o dată sau de două ori, trebuie a se feri de dîștii, precum scrie același Pavel către Tit: „După înțîia și a doua sfătuire, ferește-te de omul eretic!”

¹ Iar Teodorit îl cuiește zicerea așa: „A-i iubi pe toți se poate, fiindcă aceasta poruncește și legea evanghelică: «Iubiți-i pe vrăjmașii voștri!» (*Matei* 5). Iar a îl cui nu este cu puțință tuturor, ci numai acelora ce-L cheamă pe Stăpînul din inimă curată.” (*n. aut.*)

suferitor de rău,

Zice: O, Timotei! – se cuvine să fii suferitor de rele, adică să suferi re-
lele celorlalți. Aceasta ți se potrivește mai ales ție, învățătorul celorlalți,
adică să aștepti întoarcerea și pocăința oamenilor și să le grăiești și să-i în-
veți totdeauna, chiar dacă nu te ascultă, și să nu-i depărtezi și să-i lepezi
îndată. Și ascultă ce zice mai jos:

25. învățându-i întru blîndețe pe cei ce se pun împotriva,

Zice: O, Timotei! – pe cei ce grăiesc și stau împotriva se cuvine să-i în-
veți cu blîndețe. Întîi, pentru că, învățându-i cu sumeție, cu mînie și cu ini-
mă tulburată, sufletul tău se tulbură și nu poate socoti vreo noimă de folos
spre a-i trage pe ascultători și a-i folosi. Al doilea, pentru că cel ce voiește
să asculte de la tine vreun cuvînt trebuincios și să se folosească, se cuvine
să aibă mai întîi bună-voință și dragoste către tine, învățătorule. Și cum va
avea buna-voință către tine, dacă tu te vei sumeți și îl vei ocări? Negreșit,
aceasta e cu anevoie a se întîmpla. Dar de ce îi scrie Pavel lui Tit să se fe-
rească „de omul eretic după întîia și a doua sfătuire” (Tit 3:10), iar aici îi
zice lui Timotei să învețe cu blîndețe? Pentru că lui Tit îi scrie să se ferească
de ereticul ce este neîndreptat și pe care îl știe de nevindecat, iar aici îi vor-
bește lui Timotei despre cei potrivnici care nu sînt de nevindecat, ci e nădej-
de a se vindeca și a se îndrepta, precum arată și prin cuvintele de mai jos:

ca doar le va da Dumnezeu pocăință spre cunoștința adevărului

Zice: Poate că împotrivorilor li se va face vreo îndreptare și vindeca-
re și vor veni la pocăință și la cunoștința adevărului. Iar „poate” se zice la
lucruri neștiute și cu îndoială, încît din cuvintele acestea încheiem că tre-
buie să fugim și să ne lepădăm de cei ce sînt arătați de nevindecat, neîn-
dreptați și nepocăiți, iar pe cei ce sînt cu îndoială se cuvine să-i cercăm și
să-i îndreptăm. O, cititorule! – vezi cum Apostolul îl învață pe Timotei să
fie smerit-cugetător, căci nu a zis: „poate îi vei putea întoarce cîndva”, ci:
„doar le va da Dumnezeu întoarcere”, ca și cum i-ar zice: Orice îndreptare
și folos li se va face, de la Domnul va fi, iar nu din cuvîntul și învățatura ta.
Prin urmare și voi, învățătorii și sfinții propovăduitori, învățați din cuvîn-
tul acesta al Apostolului a fi smerit-cugetători și, de s-ar întîmpla să-l înde-
uplecați pe vreun Creștin spre pocăință, să nu socotiți că voi l-ați înduplecat,
cu cuvîntul vostru, ci că Dumnezeu i-a înduplecat inima cu darul Său.

26. și se vor deștepta din cursa diavolului.

Aceste cuvinte ale Apostolului nu se înțeleg numai pentru dogmele rele, ci și pentru viața cea păcătoasă. fiindcă oamenii (așa cum erau și cei ce se împotriveau lui Timotei) nu se prind în cursa diavolului numai pentru dogmele rele și eretice, ci și pentru faptele rele și viața cea rea. De aceea, se cuvine a fi îndreptați cu blîndețe de învățători nu numai cei ce au dogme eretice, ci și aceia care au patimi și viață stricată. Căci – așa cum pasărea ce se prinde în laț, fie și cu un singur picior, se face cu totul supusă omului ce i-a întins lațul – tot așa și oamenii, deși nu sînt prinși de amîndouă părțile – adică și cu dogmele rele, și cu viața cea spurcată, ci numai dintr-o parte. adică cu viața cea spurcată –, totuși se află sub stăpînirea diavolului care întinde cursele și lațurile dogmelor eretice și ale vieții celei spurcate. Drept aceea, se cuvine ca dascălii să sfărîme cu învățatura lor cursele acestea ale diavolului, ca să slobozească dintr-însele ticăloasele suflete ale oamenilor. precum este scris: „Cursa s-a sfărîmat, și noi ne-am izbăvit” (Psalm 123:7).

vînați fiind de dînsul spre a lui voie.

Zice: Oamenii cei stricați de dogmele eretice și de viața spurcată sînt ca și cum ar înota întru rătăcire, dar, cînd se vor prinde de Dumnezeu spre a Sa voie, poate că se vor deștepta din adîncă rătăcire și vor veni întru simțire și întru răbdare. Iar voia lui Dumnezeu este nu numai a crede cineva drept, ci și a vieții bine. Așadar – o, cititorule! – se cuvine să înțelegi cuvintele acestea ale Apostolului nu numai pentru dogmele credinței, ci și pentru fapte și viață. Unii însă – precum este și Teodorit – prin zicerea „vînați de dînsul” înțeleg că aceștia sînt prinși de diavolul și se află în voia lui cea rea, ci și această înțelegere este potrivită.

CAPITOLUL III

1. Și aceasta să știi, că în zilele cele mai de pe urmă vor veni vremi cumplite.

Fiindcă atunci, în vremile apostolești, erau mulți oameni răi, ca să nu se tulbure Timotei de aceasta, Pavel i-a spus mai înainte că într-o casă mare se află și vase de aur, și vase de lut, că adică în lumea aceasta se află și oameni buni, și răi. Iar acum îi spune dinainte că și în vremile viitoare vor fi mulți răi, însă acesta nu e lucru nou, căci și în vremea lui Moisi au fost spurcații vrăjitori Iani și Iamvri. Deci – zice – să nu-ți pară lucru de mirare, Timoteie, nici să te scârbești pentru aceasta! Și zice că vor urma „vremi cumplite”, adică foarte rele, dar aceasta nu se cuvine a se înțelege pentru vremi, luni și zile în sine, căci ele nu sînt rele din fire; ci se înțelege despre oamenii răi care vor fi în zilele cele mai de pe urmă și pentru împrejurările potrivnice care vor urma întru acele vremi. Căci și noi obișnuim a zice, cînd vorbim, că „această vreme este rea”, sau „bună”, numindu-le așa fie de la bunățile sau răutățile care se întîmplă întru acea vreme, fie de la oamenii buni sau răi ai acelei vremi. (Vezi și la tîlcuirea celei către Efeseni, la capitolul 5:16, zicerea „răscumpărînd vremea”).

2. Căci vor fi oameni iubitori de sine,

Apostolul pune îndată întîia rădăcină a tuturor patimilor, care naște toate răutățile, adică iubirea de sine. Căci cineva se iubește în chip firesc mai întîi pe sine și apoi, din dragoste de sine, îi iubește și pe ceilalți oameni și celelalte lucruri ale lumii. Deci iubirea de sine este un prieteșug fără rînduială al omului, prieteșug care, biruindu-ne, ne face să săvîrșim toate relele și patimile, fără a socoti și a voi binele aproapelui, ci numai pe al nostru. Dar omul [biruit de această patimă] nu se iubește nici pe sine, căci, așa cum se întîmplă cu mădulele trupului, vătămarea unuia din mădule – să zicem a ochiului, sau a mîinii sau a piciorului – trece și la celelalte mădule. Sau așa cum se întîmplă la zidirea unei case, cînd cineva, scoțînd o piatră din perete, mișcă și tulbură și celelalte pietre; tot astfel se întîmplă și în Biserica Creștinilor, și cel ce poartă grijă numai de sine, fără să bage seamă de fratele său, acela se vatămă și pe sine.

iubitori de argint,

După ce a arătat rădăcina, adică iubirea de sine, Apostolul spune aici și care sînt ramurile ei. Și întâia ramură a iubirii de sine e iubirea de argint, căci de aceea iubește omul banii, ca să se odihnească pe sine, adică din iubire de sine. Deci, așa cum din dragoste se naște tot binele, tot astfel, dimpotrivă, din iubirea de sine, care e potrivnică dragostei, se naște toată răutatea. Căci dragostea este largă și încăpătoare și revarsă tuturor facerile sale de bine, iar iubirea de sine strîmtoarează lărgimea dragostei și-și grămădește facerile de bine numai într-un singur om.

trufași,

În vremile de apoi – zice – vor fi oameni trufași, adică fălindu-se că sînt mai presus de ceilalți. Și tot din iubirea de sine se naște și această ramură otrăvitoare a trufiei, căci cineva se trufește din pricină că se iubește pe sine și voiește a fi slăvit mai mult decît ceilalți.

mîndri, hulitori,

Cînd sporește și crește, trufia se face mîndrie, iar mîndria se face la rîndul ei ocară și hulă lui Dumnezeu. Căci, cînd cineva se are pe sine mai presus de ceilalți oameni și se trufește, atunci el se și mîndrește, adică supra-scrie asupra sa toate isprăvile și faptele bune, socotind că el însuși le-a isprăvit, cu puterea sa, iar nu cu darul și cu puterea lui Dumnezeu; și, socotind aceasta, ticălosul Îl hulește pe Dumnezeu, de la Care se pricinuieste toată fapta bună și tot binele. E arătat așadar că mîndria și hula către Dumnezeu se nasc din iubirea de sine.

3. nesupuși născătorilor, nemulțumitori, necuvioși, ne iubitori, neîmpăcați.

Așa se fac unii aceștia, cei arătați mai sus. Căci, dacă ei Îl hulesc pe Însuși făcătorul lor Dumnezeu, cum îi vor mai cinsti pe născătorii lor? Și, iarăși, nu-i cinstesc pe născătorii lor cei nemulțumitori către ceilalți făcători de bine ai lor. Apoi, cei nemulțumitori către făcătorii lor de bine sînt și necuvioși, căci strică cuvioșia și se leapădă de datoria lor. Iar cei necuvioși sînt și neîmprieteniți, căci pe cine îl va iubi și-l va primi cel care nu-l iubește pe făcătorul său de bine și își întoarce fața de la el? Și, iarăși, cei neîmprieteniți sînt și neîmpăcați, căci cum se va împăca cu ceilalți cel ce nu se împacă cu făcătorul său de bine? Vezi, frate, că patimile și relele sînt le-

gate unele de altele ca un lanț și că se nasc una din alta? La fel, dimpotrivă, și bunătățile sînt legate una de alta și se nasc una din alta.¹

clevetitori,

Zice: În vremile de apoi, oamenii au să se facă clevetitori, adică grăindu-i de rău pe toți ceilalți, căci cel ce nu cunoaște că are în sine vreun lucru bun și faptă bună îi clevetește și pe ceilalți, zicînd că sînt asemenea lui. De ce? Fiindcă socotește că astfel își pricinuieste oarecare mîngîiere, arătînd că nu doar el este rău, ci și ceilalți. Vezi, iubitule, că iubirea de sine este rădăcina care naște în lume și clevetirile?

neastîmpărați,

În viitorime – zice – oamenii vor fi neastîmpărați și cu limba, și cu pîn-tecele și întru toate celelalte patimi.

neîmblinziți,

O, cititorule! – vezi ce face din oameni iubirea de sine, rădăcina tuturor răutăților, și ramura ei cea dintîi, iubirea de argint? Din oamenii blînzi și cuvîntători [„raționali”, *n. m.*] din fire, patimile acestea fac fiare neîmblinzite și dobitoace necuvîntătoare.

neiubitori de bine,

Adică: În vremile de apoi, oamenii vor fi vrăjmași ai întregii fapte bune și ai bunătății sufletești.

4. vînzători,

Zice: Oamenii din viitor se vor face vînzători de prietenie, adică vor vinde prieteșugul celor iubiți și nu vor păzi crezămîntul.²

sumeți,

¹ Și Avva Macarie a zis că faptele cele bune și răutățile sînt legate una de alta (întru cuvîntul al patruzecilea, capitolul I). Și vezi cuvintele sfîntului la subînsemnarea zicerii „aflători de rele” (*Romani* 1:30) și la subînsemnarea zicerii „bunătatea, facerea de bine, credința” (*Galateni* 5:22). (*n. aut.*)

² Cît de mari greutăți pricinuiesc clevetirile și vînzările, vezi la capitolul 4 al *Hristo-ietei* noastre. (*n. aut.*)

Adică: În vremea de apoi, oamenii vor fi obraznici și neadevărați, fără de a avea statornicie în vreun lucru.

îngîmfați,

Adică: Vor fi umflați și plini de mîndrie, de obrăznicie și de ocară.

iubitori de îndulcire mai mult decît iubitori de Dumnezeu,

Zice: Întru acele vremi, oamenii vor fi iubitori de îndulcire mai mult decît iubitori de Dumnezeu. Și aceasta urmează în chip firesc, căci, unde este iubire de îndulcirile lumii, acolo nu se află prietenie și dragoste cu Dumnezeu, acestea fiind potrivnice una cu alta. Despre aceasta a zis Iacov, „fratele Domnului”: „Prea-curvarilor și prea-curvelor, nu știți că prietenia lumii este vrajbă împotriva lui Dumnezeu? Căci cel ce ar voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaș al lui Dumnezeu” (Iacov 4:4).

5. avînd închipuirea bunei-cinstiri de Dumnezeu, dar lepădîndu-se de puterea acesteia.

Adică: Oamenii vremilor de apoi vor avea numai închipuirea și fățărnicia bunei-cinstiri de Dumnezeu și a credinței, dar de puterea bunei-cinstiri de Dumnezeu se vor lepăda. Adică se vor arăta bine-cinstitori de Dumnezeu numai după chipul din afară, iar după fapte și viață vor fi cu adevărat necinstitori de Dumnezeu, fiindcă puterea bunei-cinstiri de Dumnezeu și buna credință se arată cu faptele. Pentru aceasta dar, după cuviință a zis „fratele lui Dumnezeu” Iacov că „fără fapte, credința e moartă” (capitolul 2:20). Iar în altă parte, Apostolul a înțeles „închipuirea” spre bine, zicînd despre învățătorul Iudeu că are „închipuirea cunoștinței și a adevărului în Lege” (Romani 2:20), fiindcă învățătorul are închipuirea cunoștinței, adică plăsmuiește cunoștința și adevărul în suflutele ucenicilor săi. Vezi și tâlcuirea capitolului 2 al celei către Romani, stih 20.¹

¹ Pentru aceasta zice și Hrisostom că *Scriptura* înțelege „chipul” uneori spre bine, iar alteori spre rău. Spre bine, cînd zice: „Bărbatul nu e dator a se acoperi, chip și slavă a lui Dumnezeu fiind” (1 Corinteni 11:7); și spre rău: „însă în chip trece omul” (*Psalms* 38:9). La fel, *Scriptura* îl ia uneori pe leu spre bine, pentru chipul lui cel împărătesc: „A adormit – zice – ca un leu și ca un pui de leu. Cine îl va deștepta pe El?” (*Facerea* 49:9); iar alteori spre rău, pentru chipul lui cel răpitor și mînios: „(...) ca un leu răpind și răcnind” (*Psalms* 21:40). La fel, și Apostolul ia „închipuirea” uneori spre bine, zicînd: „(...) avînd închipuirea cunoștinței și a adevărului”; iar alteori spre rău, cum e aici. Iar Teodorit – îfcluind zicerea de mai sus a lui Pavel (de la „vor fi oameni iubitori de sine” pînă la aceasta) – zice că

Depărtează-te și de aceștia!

Aici, după dreptate trebuie a se nedumeri cineva! Căci, dacă răii pome-niți mai sus au să fie în vremile cele mai de pe urmă, cum îi zice Aposto-lul lui Timotei să se depărteze de dînșii? Spre dezlegarea nedumeririi, răs-pundem că și atunci, în vremea Apostolului Pavel, erau asemenea oameni răi, măcar că nu cu atîta covîrșire a răutății. Deci Pavel poruncește ca și cum i-ar zice lui Timotei: Ferește-te de asemenea oameni, care și acum se află! Despre aceasta zice și mai departe: „Dintre aceștia sînt cei ce se bagă prin case.” Sau și altfel răspundem, anume că Pavel numește „zile mai de pe urmă” nu pe acelea de după multe veacuri, ci pe acelea de după adormirea sa, în care Timotei încă urma a fi viu. Sau – precum judecă mare-le Ioan Hrisostom – că, prin Timotei, dumnezeiescul Pavel îi sfătuiește pe toți Creștinii cei mai din urmă să se ferească de oamenii cu viață pîngărită, socotință care este mai adevărată decît toate.

6. Căci dintru aceștia sînt cei ce se vîră prin case

Cu această zicere, „se vîră”, Apostolul arată neomenia acelora, robirea și năravul lor cel lingușitor și plin de toată amăgirea. Căci unii ca aceștia, pentru a-i amăgi pe alții cu lingușirile, încap și află îndrăzneală prin case-le oamenilor.

și robesc muieruștile

Pavel nu a zis că unii ca aceștia cu viață pîngărită „le amăgesc”, ci „le robesc” pe muieruști, adică le folosesc ca pe niște roabe, căci așa se face cel amăgit de altul, adică rob și supus aceluia.¹ Vedeți însă – o, cititorilor!

Apostolul a vorbit despre vremea lui [a lui Teodorit]. „Căci – zice – viața noastră este plină de asemenea oameni răi și sîntem îmbrăcați numai cu obrăzarul bunei-cinstiri de Dumne-zeu, iar prin faptele răutății cinstim idolul. Căci, făcîndu-ne iubitori de bani, în loc de a fi iubitori de Dumnezeu, îmbrățișăm robia patimilor, înru noi aflîndu-se de obște toate cele povestite de dumnezeiescul Apostol.” Frații mei, am însemnat aceasta nu fără întristare și suspinuri. Căci – dacă Teodorit scria că relele proorocite aici de Apostol erau deja în lume în vremea sa, atunci cînd era dricul [„amiaza”, *n. m.*] și floarea faptei bune – ce vom zice noi, ticăloșii? – care vedem și auzim cum în vremile noastre toate relele prezise de Pavel s-au revărsat peste măsură și nu este cu puțină a se întinde mai mult. Căci ce alt rău poate fi mai de margine sau mai de căpetenie decît ateismul? Sau cine poate fi mai rău decît ate-ii, de care e plină lumea și neîncetat se umple încă? Deci nu tragem altă încheiere decît că sfîrșitul este aproape, căci – așa cum a zis Domnul – „se va înmulți nelegiuirea, se va răci dragostea multora și atunci va veni sfîrșitul” (*Matei 24:12*). (*n. aut.*)

¹ Unii zic că acești învățători mîncinoși, vicleni și amăgitori care le amăgeau pe mu-ieruște erau ereticii și necurații nicolaiteni care le supuneau pe acelea cu amăgitoarele lor

– că a se amăgi este însușire a muierilor, nu a bărbaților, sau – mai bine a zice – nu este nici însușire a femeilor cu minte bărbătească, ci a muieruștilor neputincioase și mici de suflet. Drept aceea, bărbatul care se amăgește nu este bărbat, ci muier; și nu doar muier, ci muierușcă.

cele încărcate de păcate

Cu aceste cuvinte, Apostolul arată că muieruștile ce se amăgesc de oamenii cu rea cugetare sînt pline de o mulțime de păcate și, pe lîngă acestea, sînt neorînduite în năravuri și tulburate cu mintea. Prin urmare, cei răi nu amăgesc femeile de obște (căci firea femeilor nu e rea în sine), ci pe muierile ce au în sufletul lor, după propria alegere, grămezi și mulțime de păcate. Căci cel ce nu are întru sine nici un bine și faptă bună se înduplecă în grabă răilor învățători, cu lesnea lor înduplecare către dînșii mîngîindu-se că nu se vor osîndi de Dumnezeu pentru faptele lor cele rele.

și purtate de multe feluri de pofte,

Apostolul lățește răutățile muieruștilor amăgite adăugînd multe numiri și zice că ele se poartă de felurite pofte, adică: de pofta banilor, de pofta slavei, de pofta desfătării, de pofta împodobirilor și a hainelor și de poftele cele de rușine ale trupului. Vezi însă – o, cititorule! – cum Apostolul a zis că muieruștile acestea „se poartă”, adică se stăpînesc de poftă asemenea unor vite necuvîntătoare ce se poartă și se stăpînesc de poftele lor ca de niște vietăți cuvîntătoare [„raționale”, *n. aut.*].¹

7. totdeauna învățîndu-se, și neputînd niciodată să vină la cunoștința adevărului.

Zice: Muieruștile acestea amăgite de dascălii cei mincinoși se învață totdeauna, dar niciodată nu pot veni la cunoștința adevărului. Dar oare pentru aceasta nu sînt vrednice de iertare? Nu sînt vrednice, ci mai ales

cuvinte pentru a-și face cu dînsule lucrările lor de rușine. Iar întru altele se scrie: „și robind muieruște”, adică fără articol. (*n. aut.*)

¹ Pentru aceasta a zis dumnezeiescul Ioan Damaschin: „De aceea nici nu sînt stăpînitore de sine [«libere», *n. m.*] cele necuvîntătoare, căci mai mult firea le poartă pe ele, decît poartă ele firea. Căci ele nu se împotrivesc poftei firii, ci, cum poftesc ceva, se și pornesc către faptă. Iar omul, fiind cuvîntător [«rațional», *m. n.*], mai mult el poartă firea, decît îl poartă firea pe el. De aceea, chiar de poștește, el are stăpînire să astîmpere pofta, dacă vrea, și să nu-i urmeze” (*Despre credință*, cartea a doua, capitolul 24). (*n. aut.*)

sînt neiertate, de vreme ce ele singure și-au îngropat sufletele în păcate și în poftă. De aceea, mintea și gîndul lor au orbit, adică s-au împietrit, făcîndu-se nesimțitoare ca piatra, și nu pot înțelege. Deci a nu putea să învețe nu e un lucru firesc la dînele, ci din alegere (adică din voia proprie), și pentru aceasta sînt neiertate.¹

8. După cum au stat împotriva lui Moisi Ianis și Iambris, așa stau împotriva adevărului și aceștia,

Fiind trimis de Dumnezeu în Egipt pentru a-i spune lui Faraon să sloboadă norodul Israilitean, împăratul Faraon i-a cerut lui Moisi să facă semne și minuni, ca să vadă și să creadă că Dumnezeu l-a trimis. Moisi i-a zis despre aceasta fratelui său Aaron care și-a aruncat toiagul pe pămînt și acela s-a făcut balaur; al doilea, cu același toiag al lui Aaron, apa rîului Nil s-a schimbat în sînge; și, al treilea, cu același toiag, tot Egiptul s-a umplut de broaște. Dar aceste trei semne le-au făcut și vrăjitorii și descîntătorii Egiptenilor – însă după nălucire, nu după adevăr –, precum scrie în capitolul 7 al *Iezirii*. Din vrăjitorii aceia, cei mai vestiți erau Ianis și Iambris, de care pomenește aici Apostolul. Deci zice: Precum aceia au stat împotriva lui Moisi, tot așa stau împotriva adevărului și ereticii aceștia. De unde știa însă Pavel numele vrăjitorilor acelora, de vreme ce *Dumnezeiasca Scriptură* nu le pomenește, zicînd doar că semnele au fost făcute de „descîntători și fermecători”, fără a-i numi? La aceasta, zicem fie că Apostolul le-a știut din predanie nescrisă, fie că le-a aflat din descoperirea Sfîntului Duh.²

oameni stricați cu mintea, nelămuriți în credință.

Cînd cineva se strică de patîmi, atunci el se face și neales sau nelămurit în credință. Pentru aceasta zice și David: „Zis-a nebunul în inima sa: Nu

¹ Înțeleptul Teodorit zice că și acest rău se săvîrșea în vremile sale, împlinindu-se proorocia Apostolului. Căci, vîrîndu-se prin casele oamenilor, mulți le amăgeau și le robeau socotîndu-le pe păcătoasele muieruși, fără a bănui proorocia Apostolului. Vai, dacă atunci se împlinea proorocia aceasta, cu mult mai virtos și fără asemănare se împlinește acum, în vremile noastre, cînd cei mai mulți din aceia care înaintază în dregătoriile din lăuntru și din afară, vîrîndu-se prin casele Domnilor, le amăgesc pe muieruștele acelora și, prin acelea, dobîndesc vrednicia pe care o doresc. Milostiv fii, Dumnezeule, fii milostiv! (n. aut.)

² Chiar aceasta o zice și Teodorit. Și însemnează că, în *Viața* lui Macarie Alexandrinul din *Lavaicon*, se scrie că, umblînd prin pustie, acest dumnezeiesc Macarie a mers la cimitirul de îngropare al vrăjitorilor acestora, Ianis și Iambris, unde locuiau mulți demoni. Și intrînd în lăuntru, a aflat mult aur în vistierie, mulți copaci sădiți și puț cu cadă, pe care le făcuseră acei vrăjitori rătăciți pentru a le dobîndi după moarte. (n. aut.)

este Dumnezeu!" (*Psalm 13:1*). Dar de ce a zis acestea nebunul, o, Proorocule? Pentru că „s-au stricat – zice – și s-au făcut urîți întru nelegiuiri” (la fel). Deci mintea nestrucată de patimi primește și credința. La aceasta să luăm aminte, fraților, să nu ne stricăm și noi de patimi și, pentru stricăciunea aceasta, să afle încăpere întru noi credința cea nelămurită.¹

9. Ci nu vor spori mai mult,

De ce a zis Pavel mai sus că spurcatele glasuri zadarnice „vor spori spre mai multă păgînatate” (capitolul 2:16), iar aici zice dimpotrivă? Răspundem că prima a zis-o pentru că ereticii și învățătorii mincinoși, după ce au început a-și bori dogmele lor rele și rătăcite, nu se vor opri, ci pururea vor izvodi dogme mai noi și mai rele. Iar aici spune că ereticii aceștia nu vor amăgi și nu vor răpi pe mulți, ci, chiar dacă la început amăgesc, totuși pînă în sfîrșit se vor arăta ca amăgitori și înșelători și din aceasta vor fi urîți. De aceea și zice mai departe:

căci nebunia lor va fi arătată tuturor, precum a fost și a acolora.

O, Timotei! – dacă nu crezi că ereticii și învățătorii mincinoși nu vor spori mai mult, învață din ceea ce s-a întîmplat vrăjitorilor ziși mai sus, căci și aceia s-au vădit și s-au arătat la sfîrșit că făceau minuni și-i amăgeau pe oameni cu nălucire. Fiindcă, atunci cînd au venit la semnul al patrulea, cel al muștelor, nu au putut să-și mai lucreze nălucirile lor și singuri au mărturisit că au fost biruiți, zicînd: „Degetul lui Dumnezeu este” (*Ieșirea 7*). Iar Moisi s-a arătat că face minuni după adevăr, și pentru aceasta a făcut atîtea alte semne și după aceea. Căci toate minunile amăgitoare și mincinoase, care se fac după nălucire, se arată numai la o vreme, și apoi se sting.

10. Iar tu mi-ai urmat întru învățătură,

Zice: O, Timotei! – așa sînt amăgitorii eretici, iar tu știi cu amăruntul că cele ale învățăturii și ale credinței mele nu sînt astfel, amăgitoare și mincinoase, precum ale ereticilor. Fiindcă tu nu numai că ai vorbit cu mine, dar mi-ai și urmat, adică ai petrecut multă vreme împreună cu mine, luînd

¹ Aceasta s-au împlinit în vremile noastre și cu fapta, căci cei ce se zic „atei”, pentru că s-au stricat de patimi și de păcate, s-au lepădat de credință și au primit ateismul zicînd nu numai în inima lor că nu este Dumnezeu – ca nebunul numit de David mai sus –, ci propovăduind ateismul (înfricoșează-te, soare!) fără de rușine și prin viu grai, și prin cărți. (n. aut.)

aminte la toate cuvintele mele, încît din aceasta te-ai făcut puternic și vi-teaz în cuvînt. Pentru aceasta, dă-le război celor dimpotrivă!

întru petrecere,

Tu însă – zice – ai urmat petrecerii mele, adică viețuirii și purtării mele.

întru năzuință,

Tu – zice – ai urmat osîrdiei mele și înfățișării bărbătești a sufletului meu, pentru că eu nu ziceam numai, ci și făceam cele zise.

întru credință,

O, Timotei! – tu ai urmat credinței mele, adică statorniciei pe care o ară-tam întru dogmele credinței și ale adevărului, statornicie care m-a făcut a nu mă deznădăjdi în primejdii, ci a crede că Dumnezeu mă va izbăvi.

întru îndelunga-răbdare,

O, Timotei! – tu ai urmat îndelunga-răbdare pe care o aveam către ere-tici, căci nu mă tulburam de cuvintele și de mișcărilor lor, ci pe toate le pri-meam cu blîndețe.¹

întru dragoste,

Adică: O, Timotei! – tu ai urmat dragostea pe care o aveam către toți oamenii.²

întru răbdare,

O, Timotei! – tu ai urmat răbdării pe care o aveam în goane și întru toate ispitele ce mi se întîmplau de la potrivnicii credinței.

II. goanelor și pătimirilor

Tu – zice – ai urmat goanelor și patimilor mele, căci eu eram nu numai izgonit, dar și pătineam, acestea două tulburîndu-l pe fiecare învățător și păstor, adică a fieretici și a pătimi el de laeretici. De aceea, mai sus. Pa-

¹ Sau precum tîlcuiește Teodorit, zicînd: „ca să sufăr greșelile fraților”. (n. aut.)

² Însemnează că la Teofilact nu se află stihul acesta: „întru dragoste”. (n. aut.)

vel a spus multe despre eretici, cu acestea înduplecându-l pe Timotei să nu se tulbure din pricina lor. Iar acum înșiră necazurile și pătimirile pe care le suferise, ca să-l îmbărbăteze cu aceasta pe Timotei, ucenicul său.

care mi s-au făcut în Antiohia, în Iconia și în Listra.

Pavel vorbește aici de Antiohia Pissidiei, iar Listra era „patria lui Timotei” (*Fapte* 13:14).¹ Dar pentru ce a pomenit doar de pătimirile suferite în numitele cetăți, și pe toate celelalte le-a trecut sub tăcere? Fiindcă acestea erau mai cunoscute lui Timotei, ori mai noi decât celelalte. Vezi însă – o, cititorule! – că Pavel nu înșiră pătimirile acestea după fel, ci le-a pomenit numai nehotărâtor, fiindcă nu le spune ca să se fălească, ci doar pentru a-l mîngîia pe Timotei, ucenicul său. De aceea, și pe acestea puține și nehotărîte le scrie de nevoie.

Cîte goane am suferit! – și dintru toate m-a izbăvit Domnul.

Cu aceste cuvinte, dumnezeiescul Pavel îi arată lui Timotei două lucruri. Întîi zice: Eu arătăm osîrdie spre a suferi goanele. Și al doilea: Dumnezeu nu m-a părăsit, ca să fiu biruit de ele. Pentru aceasta – zice – arată osîrdie și tu, și negreșit nu vei fi părăsit de Dumnezeu, ca să fii biruit de goane.

12. Și toți cei ce voiesc a viețui cu bună-cinstire întru Hristos Iisus, vor fi goniți.

Și acest cuvînt al lui Pavel era prea-mare mîngîiere pentru Timotei. Și de ce să zic numai pentru mine? – zice Pavel. Căci toți Creștinii care voiesc să viețuiască după buna-cinstire de Dumnezeu și după evanghelia lui Hristos vor fi goniți. Iar aici Apostolul numește „goane” nu numai goanele necredincioșilor asupra celor credincioși, ci de obște toate necazurile și ispitele pe care le suferă oamenii cei îmbunătățiți pentru dogmele credinței, pentru porunca lui Hristos și pentru predaniile Bisericii. Și, de vreme ce – după Iov – „viața omului pe pămînt este o ispitire” (capitolul 7, stih 1)²,

¹ Iar Iacumenie zice că Apostolul a pomenit aici de Listra cea umilă spre micșorare, ca și cum ar fi zis: Fie! – în Antiohia și în Iconia am pățimit fiindcă erau atît de mult-norodite. Dar în Listra de unde s-au aflat atîția oameni care să-mi facă rău? Căci în Listra l-au împroșcat cu pietre și l-au tîrît alară din cetate, socotîndu-l a fi mort, după cum istorisesc *Faptele Apostolilor* (capitolul 14:19). (n. aut.)

² Pentru aceasta, Iov îi zicea lui Dumnezeu despre ispitele ce slobozise asupra-i: „Au venit asupra mea isпитirile Lui” (capitolul 10:12). (n. aut.)

cel ce umblă pe calea cea strîmtă și necăjită a mîntuirii trebuie să se necăjească negreșit.¹

13. Iar oamenii cei vicleni și fermecătorii vor spori spre mai rîdu, amăgind și amăgindu-se.

Zice: O, Timotei! – Nicidecum să nu te tulbure că viclenii se află în odihnă și în bucurie, iar cei îmbunătățiți sînt în necazuri și în ispite, pentru că firea lucrurilor cere aceasta. Căci – zice – te-ai dezbrăcat [ca un luptător în arenă, *n. m.*] și ai intrat să lupți pentru Hristos și pentru fapta bună! Așadar e nevoie să fii plin de sudori, încît este lucru nebunesc a se afla cineva întru nevoiță și luptă, și a căuta apoi odihnă. Deci – o, Timotei! – nu te tulbura dacă oamenii cei vicleni au odihnă. Căci ei, deși par că sporesc și merg înainte, aceasta nu este adăugire întru a se îndrepta din calea rătăcirii, ci e mai rău. Și, talmăcind ce va să zică „mai răul”, zice că este „a amăgi și a se amăgi”, a-i rătăci pe alții și a fi ei înșiși rătăciți de diavolul. Căci – după Teodorit – împreună lucrează și diavolul și ajută oamenilor lui, îndemnîndu-i la răutate ca un dascăl.

14. Tu însă rămîi întru cele ce te-ai învățat și te-ai încredințat,

O, Timotei! – stai întărit și neclintit și nu rîvni celor ce fac răutate, deși aceia sporesc în calea rătăcirii! – căci zice: „Nu rîvni întru cei ce fac vicle-

¹ Pentru aceasta zice și marele Macarie aceste cuvinte vrednice de pomenit: „Calea creștinătății aceasta este: unde este Duhul Sfînt, acolo urmează ca o umbră goana și lupta. Vezi cum Proorocii, întru care lucra Duhul Sfînt, erau goniiți de către cei de o seminție cu dînșii. Vezi cum Domnul, Care este Calea și Adevărul, nu a fost gonit și răstignit de alt neam, ci de Iudei, de însăși seminția lui Israil. La fel și Apostolii, căci de la Acela a Căruia a fost crucea li S-a dat Duhul cel Mîngîietor și astfel a încăput întru Creștini. Deci nici unul din Iudei nu s-a gonit, ci numai Creștinii, care au mărturisit. De aceea, ei nu au de ce să se mire, căci adevărul trebuie a fi gonit” (cuvîntul 15 la întrebarea 16). Zice încă și Chiril al Alexandriei: „Cu adevărat, toți cei ce voiesc a viețui cu bună-cinstire în Iisus Hristos vor fi goniiți. Căci fiii nelegiurii sar asupra lor ca niște fiare sălbătice, cu arătarea răzvrătirii lor, ca o orbire, defăimînd strălucirea celor aleși. Căci cele rele se vădesc de-a pururea prin alăturarea de cele bune [...]” (cartea I din cele alese). Pentru aceasta zice și Teologul Grigorie că dreptii se dau de multe ori în mîinile necinstitorilor de Dumnezeu, dar nu pentru a fi munciți, ci pentru a fi ispițiți. Și, de multe ori, cei răi se sfîrșesc cu moartea (după cea scrisă la Iov, capitolul 9, stih 23), iar cei bine-cinstitori de Dumnezeu se batjocoresc deocamdată, cîntă vreme se ascunde bunătatea lui Dumnezeu și visteriile cele mari în care se păstrează la sfîrșit și pentru unii, și pentru alții (în *Cuvînt la marele Atanasie*). Și dumnezeiescul Hrisostom zice: „Nu este cu puțință ca aceia ce viază întru fapta bună să audă bune de la toți. Și, iarăși, nu se poate ca acela ce poartă grijă de fapta bună să nu aibă mulți vrăjmași.” (*n. aut.*)

șug și celui ce sporește în calea sa!" (*Psalms 36:1*). Fiindcă tu nu doar că te-ai învățat, ci te-ai și încredințat, adică te-ai învățat cu cercare și cu deplină încredințare, văzînd și minunile făcute de mine și făcînd tu însuși minuni. Prin urmare, chiar dacă vezi cele potrivnice lucrurilor de care te-ai încredințat, nu te tulbura! Căci și Avraam – deși auzise de la Dumnezeu că întru Isaac i se va numi seminție (*Facerea 21:17*), iar apoi i s-a poruncit de același Dumnezeu să-și înjunghie fiul care era să se numească „seminție” a lui – auzind aceasta, așadar, Avraam nu s-a tulburat și nu s-a îndoit, ci s-a pornit fără stînjenire să facă porunca lui Dumnezeu, adică să-și junghie fiul.

știind de la cine ai învățat și fiindcă de prunc știu sfințitele cărți,

Două pricini spune aici Apostolul pentru care îl învață pe Timotei să stea întărit și neclintit. Întîi – zice – pentru că tu nu ai învățat cele ale credinței de la un oarecare, ci de la mine, de la Pavel, adică de la Însuși Hristos, Cel ce grăiește întru mine. Și, al doilea, că nu le-ai învățat ieri-alaltăieri, ci de la frageda vîrstă pruncească. Prin urmare, dumnezeiasca cunoștință este înrădăcinată întru tine și nu te va lăsa să pătimești vreo patimă nebunească, precum pătimesc mulți. Căci cel ce știe *Dumnezeieștile Scripturi* precum se cuvine nu se va amăgi și nu va greși niciodată. Pavel numește „cărți sfințite” *Dumnezeiasca Scriptură*, și aceasta e laudă a ei împotriva lui Simon, a lui Manent și a tuturor celorlalți eretici care spun că *Sfînta Scriptură cea veche* este rea și vicleană.

15. care te pot înțelegeți spre mîntuire prin credința în Hristos Iisus.

Învățătura și cunoștința cea din afară [din afara Bisericii, din afara descoperirii dumnezeiești, *n. m.*] îl înțelegește pe om spre amăgire și spre meșteșugiri și luptări de cuvinte, de la care urmează pierderea sufletească. Iar filosofia din lăuntru și dumnezeiasca cunoștință nu înțelegește așa, ci spre a afla adevărul și mîntuirea. Care mîntuire? Nu aceea ce s-ar săvîrși prin faptele *Legii Vechi*, nici prin cuvinte meșteșugite, ci prin credința lui Iisus Hristos. Căci dumnezeieștile *Scripturi*, adică *Legea* și *Proorocii*, îl povățuiesc pe om spre a crede în Hristos, iar Hristos pricinuieste mîntuire veșnică.¹

¹ Însemnează zicerea aceasta a Apostolului pentru Creștinii ce se învață *Sfințitele Scripturi*. Căci – așa cum tot ceea ce se mișcă se mișcă pentru ceva, după socoteala filosofică – tot astfel și învățătura cărților se face pentru un sfîrșit (scop), adică pentru a-l înțelegeți pe Creștinul ce învață spre a dobîndi mîntuire. De aceea, Creștinii care învață *Scripturile* pentru acest sfîrșit al mîntuirii sufletului lor sînt lăudați și înțelepți, iar cei ce nu le învață pen-

16. Toată Scriptura este insuflată de Dumnezeu și folositoare

După ce i-a arătat lui Timotei multe chipuri de mîngîiere, Pavel îi spune acum și mîngîierea mai mare decît toate, adică aceea pricinuită din citirea *Dumnezeieștilor Scripturi*. Căci – de vreme ce avea să-i dea lui Timotei vestea aceea întristătoare, anume că urma să-și săvîrșească viața și să se ducă la Domnul – pentru a nu se întrista Timotei că va fi lipsit de Pavel, învățătorul și părintele său duhovnicesc, Apostolul îi zice acum așa: „Fiul meu Timotei, nu te întrista pentru lipsa mea, căci, în locul meu, ai ca mîngîiere *Scripturile*¹ cele insuflate de Dumnezeu, care te pot folosi ca și mine.² Însă unii se nedumeresc pentru ce a zis Pavel că toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu. Căci – zic ei – oare și scripturile Elinilor sînt insuflate de Dumnezeu? De aceea, fiind siliți, fac curmare la zicerea „de Dumnezeu insuflată” și zic așa: „Toată *Scriptura*, care e insuflată de Dumnezeu, e și folositoare.” Însă ei trebuiau socoti că Pavel i-a zis mai sus lui Timotei așa: „*Sfințitele Scripturi* le știi”, și de aceea vorbește aici de „toată *Scriptura*”. Care *toată*? Aceea despre care am zis mai sus că este sfințită. Deci această *Sfințită Scriptură* insuflată de Dumnezeu³ este folositoare pentru toate cele arătate mai jos.

tru mîntuirea sufletului – ci pentru a dobîndi slavă, bogăție și îndulciri, adică pentru scopuri lumești – aceștia nu nimeresc ținta *Scripturilor* și prin urmare osteneala și învățătura le sînt zadarnice. Căci tot ce s-a făcut de dinșii se zădărnicește de sfîrșitul său, după altă socoteală filosofică. Ce zic? Învățătura și osteneala unora ca aceștia nu e doar zadarnică, ci are să le pricinuiască și osîndă, de vreme ce „mult se va bate acela care cunoaște voia Domnului, dar nu se gătește și nu face după voia Lui” (*Luca* 12:47); și „cei puternici tare se vor certa” (*Înțelepciunea lui Solomon* 6:6). (n. aut.)

¹ Căci nu este altă mîngîiere mai bună a sufletului pentru toate necazurile ce ispitește decît citirea *Sfintelor Scripturi*. Despre aceasta scria și la Macavei: „Așadar și noi, fiind nelipsiți de acestea, avem ca mîngîiere cărțile sfinte ce sînt în mîinile noastre” (*1 Macavei* 12:9). (n. aut.)

² Adăugînd la aceasta, zice și marele Vasilic: „Toată *Scriptura* este insuflată de Dumnezeu și folositoare, fiind scrisă de Sfîntul Duh pentru ca toți să alegem [dintr-însa] leacul fiecărei patimi” (în *Tîlcuirea psalmului întîi*). (n. aut.)

³ Vezi despre aceasta tîlcuirea și subînsemnarea stîhului 15, capitolul 4, al celei dinții către Tesaloniceni și subînsemnarea Canonului 86 al Sfinților Apostoli. Iar Teodorit zice că „scriptură insuflată de Dumnezeu” a numit-o pe aceea duhovnicească, fiindcă darul dumnezeiescului Duh a grăit prin Prooroci și prin Apostoli: „Deci Duhul cel Sfînt este Dumnezeu, de vreme ce – după Apostolul – *Scriptura* Duhului este «de Dumnezeu insuflată» cu adevărat. Despre aceasta a zis și căpetenia Petru că nu din voia omului s-a adus proorocia vreodată, ci, «aducîndu-se de Duhul Sfînt, au grăit oamenii cei sfinți ai lui Dumnezeu»” (*2 Petru* 1:21). Același lucru zice și marele Vasilic: „Proorocii *Testamentului Vechi* strigau: «Acestea zice Domnul Dumnezeu!» La fel, și Pavel zice că «toată *Scriptura* este de Dumnezeu insuflată», Duhul grăind întru Apostoli și întru Prooroci. Prin urmare, spuneti

spre învățătură,

Zice: *Sfințita Scriptură* folosește către învățătură, și nu-i învață doar pe credincioși, ci și pe dascălii ce se cuvine să o învețe. Căci nu se află nici o noimă și nici o nedumerire care să nu poată fi dezlegată prin *Dumnezeieștile Scripturi*.

spre muștrare,

Adică: *Sfințita Scriptură* la aceasta folosește, anume: dacă cineva trebuie să muștre mincinoasele și putrezele dogme și socoteli ale ereticilor, din *Sfinta Scriptură* poate face muștrarea aceasta.

spre îndreptare, spre învățatura cea întru dreptate,

Dacă cineva are trebuință să se îndrepte și să se pocăiască, adică să învețe a se înțelepți spre dreptate și spre a face cele drepte și fapta bună, pe toate acestea le dobândește din *Sfintele Scripturi*.

17. încât omul lui Dumnezeu să fie desăvârșit

Zice: Din *Sfintele Scripturi* se câștigă îndreptarea și întreaga înțelepțire spre dreptate a Creștinilor. Pentru ce? Pentru ca nici un bine și faptă bună să nu lipsească de la omul lui Dumnezeu. De aceea și tu – o, Timotei! – dacă voiești a fi desăvârșit, și sănătos și totdeauna drept – adică nici între cele întristătoare să nu te întristezi și să te sfiești, și nici întru cele înveselitoare să te umfli și să te înalți – așadar și tu – o, Timotei! – dacă voiești a fi fără lipsă întru toate și desăvârșit, să ai *Sfintele Scripturi* ca sfătuitoare în locul meu. Și, dacă Pavel îi scria să citească *Scripturile* lui Timotei, care era plin de Sfântul Duh, cu cât mai virtuos ne scrie aceasta nouă, celor neînvățați și neîmpliniți.¹ Vezi așadar – o, cititorule! – că fără *Sfintele Scripturi* nu e cu putință a se face cineva întreg întru toate și desăvârșit.

spre tot lucrul bun.

Zice: Prin *Sfintele Scripturi*, omul ajunge nu doar împărțășit de faptele bune, ci și întregit (adică desăvârșit) întru tot lucrul bun, nu numai întru unul.

celor bine-cinstitori că Duhul Sfânt este Dumnezeu, *Scriptura* Lui fiind de Dumnezeu insuflată" (*Asupra lui Evnomie*, cuvîntul al 5-lea). (n. aut.)

¹ Vezi și îlcuirea și subînsemnarea capitolului 4 al celei dintîi către Timotei, stih 13, adică a zicerii „pînă ce voi veni, ia amînte la citire”. (n. aut.)

CAPITOLUL IV

1. Deci te mărturisesc înaintea lui Dumnezeu și a Domnului Iisus Hristos, Celui ce are să judece viii și morții

Apostolul l-a înspăimîntat pe Timotei și în epistola cea dintîi, zicînd: „Îți poruncesc înaintea lui Dumnezeu, Celui ce le învie pe toate” (1 Timotei 6:13). Iar întru aceasta face cuvîntul mai înfricoșat, aducîndu-i aminte lui Timotei de Judecata cea înfricoșată a lui Hristos, căci zice: Martor Îl pun pe înfricoșatul Judecător, Care are să ceară de la fiecare cu îndatorire răspundere pentru lucrările lui, că eu nu am ascuns acestea de tine, ci ți le-am arătat.¹ Iar „vii” și „morți” îi numește fie pe cei drepti și pe păcătoși, fie pe cei ce se vor afla vii și pe cei ce vor fi apucat să moară cînd va veni Hristos. Iar dumnezeiescul Metodie (în cuvîntul despre înviere), prin „cei vii” înțelege sufletele, ca nemuritoare, iar prin „morți” trupurile, ca muritoare din fire.

întru arătarea și împărăția Lui.

Zice: Hristos are să-i judece pe cei vii și pe cei morți întru arătarea Sa ce se va face cu slavă și cu împărăție. Fiindcă, întru a doua venire, nu va mai veni simplu și smerit, precum a venit în cea dintîi, ci cu dumnezeiască putere și slavă, ca împărat. Căci zice: „(...) cînd va veni Fiul omului întru slava Părintelui Său” (Marcu 8:38); și iarăși: „Și-L vor vedea pe Fiul omului venind pe norii cerului cu putere și cu slavă multă” (Matei 24:30); și iarăși: „Atunci va zice Împăratul celor din dreapta Lui: Veniți, blagosloviții Părintelui Meu, și moșteniți împărăția gătită vouă de la întemeierea lumii” (Matei 20:34).

2. Propovăduiește cuvîntul,

Zice: O, Timotei! – pentru ce te mărturisesc? Ca să propovăduiești cuvîntul și să nu ascunzi darul învățurii pe care l-ai primit. Din aceasta, fraților, să ne temem și să ne înfricoșăm și noi, cei care, avînd darul cuvîntului, nu-l propovăduim fraților noștri.

stai asupra cu vreme și fără vreme!

¹ Iar Icumenie zice că mărturisirea Apostolului, adică aspra sa îndatorire, naște trei lucruri: 1) face cuvîntul mai înfricoșat și mai apărât; al doilea, arată mîntuitoarea lucrare a cuvîntului; și, al treilea, că cel ce mărturisește (adică cheamă martori) și îndatorează își împlinește lucrul său și nu mai rămîne supus osîndirii lenevirii. (n. aut.)

Adică: Propovăduiește cuvîntul lui Dumnezeu către frați cu stăruire și cu stare asupra, iar nu în treacăt și cu lenevire, și nu numai o dată, ci totdeauna. Să nu ai vreme hotărîită pentru a propovădui, ci propovăduiește și cu vreme – adică atunci cînd ai vreme îndemînică și slobozenie, cînd te afli în biserică; dar și fără de vreme, adică și atunci cînd nu ai vreme îndemînică și slobozenie, ci te afli în primejdii, în strîmtorări și afară din biserică. Pavel a zis „cu vreme și fără de vreme” după socoteala celor mai mulți dintre oameni, care socotesc vreme bună odihna și slobozenia, și ne-vreme pe aceea a primejdiilor și a ispitelor. Tot așa, ei socotesc că vremea învățaturii e aceea cînd Creștinii și dascălii sînt adunați în biserică, iar ne-vreme cînd sînt afară din biserică. Sau, aceasta se înțelege și altfel, anume: Să nu aștepți ca păcătosul să cadă în păcat și abia atunci să-l înveți, ci învață-l mai înainte de a cădea!¹

Mustură,

Zice: Mustură! – cînd vezi că e vreme de musturare, adică atunci cînd, cercetînd, vei afla că a păcătuit Creștinul sau că are să păcătuiască. Atunci, nu te sfi, mustură-l! Iar mai înainte de a cerceta, să nu mustri!

ceartă,

Zice: După ce-l vei mostra și-i vei dovedi Creștinului că a păcătuit, ceartă-l! – adică dă-i canonul potrivit și lucrarea de căință pentru păcatul lui.

mîngîie,

Adică: Certarea și canonicarea pe care o va da păcătosului arhiereul și dascălul se aseamănă cu tăierea rănii folosită de doctori, iar mîngîierea se aseamănă cu plasturele cel dulce și alinat care se pune de doctor asupra rănii după tăierea ei. Deci și tu – o, Timotei! – pune plasturele cel moale și dulce al mîngîierii asupra rănii celei tăiate a păcătosului, ca nu cumva tăierea, adică certarea, să-l arunce pe păcătosul cel rănit în deznădăjduire, pricinuindu-i dureri cumplite.²

¹ Tîlcuind aceasta, zice și Teodorit: „Deci nu-i poruncește a propovădui la întîmplare, ci a socoti toată vremea îndemînică spre aceasta. El însuși făcea astfel, și în temniță, și în corabie, și masă fiind pusă înainte-i, precum mărturisesc cele din Filipi, din Troia și cele de pe mare. La fel, și Domnul propovăduia nu numai în sinagogi, ci și în șesuri și în munți, și, în corabie șezînd, îi învăța pe cei ce stăteau pe malul noianului.” (n. aut.)

² Așa zice și Teodorit: „Aceasta o fac și doctorii cei înțelepți, care, mai întîi, taie patima cea ascunsă și folosesc buruienile cele aspre și doctoriile iuți, iar apoi le pun deasupra

Întru toată îndelunga-răbdare și învățătura.

O, cititorule! – unește acest cuvînt cu toate cele zise înainte, adică cu: „Mustră, ceartă și mîngîie!” Fiindcă învățătorul se cuvine să mustre cu toată îndelunga-răbdare, încît a nu crede simplu toate cîte aude că a greșit fratele său. Dar se cuvine să mustre și cu toată învățătura, învățîndu-i pe păcătoși ce este păcatul și în ce chip au păcătuit. De asemenea, învățătorul trebuie a certa cu toată îndelunga-răbdare, fără a adăuga canonul păcătosului ca pe o certare și izbîndă asupra unui vrăjmaș, ci ca pe învățătura și înțelepțirea unui fiu. Se cuvine încă și a certa cu toată învățătura, adică învățîndu-i pe păcătoși ce dobîndă le pricinuieste certarea și canonisirea. Și mai ales mîngîierea prin cuvîntul acesta are trebuință de toată îndelunga-răbdare și învățătură. Și zice: Vezi însă că toate acestea trebuie a se face nu doar cu îndelungă-răbdare, ci cu *toată* îndelunga-răbdare, adică cu ceea ce se arată în tot chipul: și prin fapte, și prin cuvinte, și prin purtări, și prin mișcările din lăuntru și din afară.

3. Căci va fi vremea cînd nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă,

Adică: O, Timotei! – îți zic să faci toate acestea pentru că va veni o vreme cînd oamenii nu vor mai suferi să audă dreapta și sănătoasa învățătură. Prin urmare, învață-i mai înainte de a ajunge în această stare jalnică! Pentru aceasta a și zis mai sus: Învață-i pe Creștini și cînd este și cînd nu este vreme potrivită! Fă în tot chipul și nu înceta să-i înveți pînă cînd nu se vor supune cuvîntului tău!

ci își vor grămădi învățători după poftele lor,

Cu zicerea „își vor grămădi”, Apostolul arată nealeasa și tulburata mulțime a învățătorilor. Căci aceștia au să se aleagă la hirotonie de mulțimile cele tulburate ale noroadelor, care nu fac nici un lucru cu cuvînt [„rațiune”, *n. m.*] și cu deslușire [„dreaptă-socoteală”, „discernămînt”, *n. m.*], ci aleg și hirotonesce învățătorii care le urmează poftele, zicînd și făcînd cîte sînt spre îndulcirea și mulțumirea lor.

*zgîriindu-și [„scărpînîndu-și”, *n. m.*] auzul,*

Adică veselindu-se și gîdilindu-și urechile, fiindcă totdeauna poftesc să audă cuvintele ce sînt spre mulțumirea și îndulcirea lor.

pe cele blînde. Deci mustrarea se potrivește cu tăierea, cercetarea cu doctoriile cele aspre, iar mîngîierea cu cele blînde.” (*n. aut.*)

4. și își vor întoarce auzul de la adevăr, abătându-se către basme.

O, cititorule! – vezi că oamenii aceștia greșesc de voia lor și cu socoteală, nu de silă și cu neștiință. Căci zice: Ei se vor întoarce și-și vor închide urechile pentru a nu auzi adevărul, dar le vor întoarce și le vor deschide către mitologii, ca să le audă cu luare-aminte.¹ Drept aceea, păcatul acesta este de voia lor. Pavel îi zice lui Timotei acestea nu ca să-l mîhnească, ci să-l înduplece să folosească întru ceea ce se cuvine vremea aceasta a slobozeniei pe care o avea la îndemîină, și, de va urma a se face oamenii astfel, să sufere vitejește. Pentru aceasta și Domnul le spunea dinainte Apostolilor: „Vă vor da pe voi în adunări și vă vor bate în sinagogile lor” (*Matei* 10:17). Înșuși Pavel spunea dinainte presbiterilor Efesului: „Știu că, după ducerea mea, vor intra lupi grei între voi, necruțînd turma” (*Fapte* 23:29).²

¹ Din aceste cuvinte ale Apostolului, Creștinii să învețe ce lucru rău și pierzător este a citi mitologii arăpești din *Halima*, sau ale lui Telemah, ale lui Beltodor, ale lui Erotoclid și ale lui Ovidiu, ale fetei ciobanului, ale Emiliei, ale spinului, romane și altele ca acestea. Căci Creștinii sînt fii și ucenici ai lui Iisus Hristos, Care este Adevărul: „Eu sînt Adevărul!” – zice (*Ioan* 14:6). De aceea, ei se cuvine a citi cărțile adevărului, adică *Sfînta Evanghelie*, epistolele lui Pavel și ale celorlalți Apostoli și celelalte cărți dumnezeiești ale *Sfîntei Scripturi* și ale Sfinților Părinți ai Bisericii noastre, iar cărțile minciunii și mitologiile nici în mîină nu se cuvine a le lua. Căci ce are a face adevărul cu minciuna, lumina cu întunericul, creștinismul cu basmele? De aceea, vrednici de lacrimi sînt acei Creștini care știu pe de rost mitologiile *Halimalei*, ale lui Ovidiu și ale celorlalți și, șezînd, cu gură rotundă le povestesc prin circiumi și prin cafenele și seara muierile spun basme înaintea multora; iar cîte sînt încheieturile credinței lor, sau cîte sînt evangheliile, sau cîte sînt epistolele lui Pavel, sau care sînt poruncile lui Dumnezeu nu știu. Milostiv fii, Dumnezeuule! Vezi și la cuvîntul 7 al *Hristoitiei* Creștinilor că nu e iertat a spune basme. Pentru aceasta zice și marele Vasilie că toți care iubesc să audă cele ce se zic spre mulțumirea lor, iar nu cele spre îndreptare, ci se pleacă spre basme și nu suferă muștrările cele adevărate, aceia – zic – se stăpînesc de sirene, cum scrie Isaia în capitolul 13, adică de demonii care, cu glasurile cele îndulcitoare, cheamă sufletele la pierzare. [Și zice așa:] „De cele potrivnice te îndulcești scărpinîndu-ți urechea, iar de la adevăr o întorci, abătîndu-te către basme și nesuferînd cuvîntul cel puternic, nici muștrarea și certarea care-i aduce la întoarcere pe ascultători. Socotește că unul ca acesta se stăpînește de sirene, amăgindu-se de buna-glăsuire și de buna-cuvîntare. Iar «sirenele» zicem că sînt niște draci vicleni, umplînd sufletele prin înduplecarea îndulcitorii celei firești, care cîntă spre a-i vîna pe cei ce trec spre pierzarea pieririi” (*Tîlcuire la Isaia*). (n. aut.)

² „Căci va fi vremea cînd nu vor mai suferi învățătura cea sănătoasă, ci își vor grămădi învățători după poftele lor, zgîriindu-și auzul, și își vor întoarce auzul de la adevăr, abătîndu-se către basme.” Stihurile acestea sînt prorocirea dumnezeiască a ceea ce se înîmplă în lăuntru Ortodoxiei în zilele pe care tocmai le trăim. Căci ce sînt „învățătorii” aleși după poftele noastre și ce sînt „basmele”? – decît numai așa-zisa mișcare „ecumenistă”, ce-și are rădăcinile în toate mitologiile păgîne (de la elinism la budism) și în toate ereziile creștine ale trecutului. (n. m.)

5. Tu însă fii treaz întru toate, suferă răul,

Aici, Apostolul spune pricina pentru care a zis cele de mai înainte, adică pentru a fi Timotei treaz și cu luare-aminte, ca și cum i-ar zice: „O, fiul meu Timotei! – mai înainte de a veni vremea aceea și lupii cei stricători de suflet, tu suferă răul – și de bună-voie, și de silă – ca să-ți păzești oile.

fă lucrul evanghelistului,

Adică lucrul celui ce propovăduiește evanghelia, care este acesta: a pătimi rău de voia sa, nevoindu-se și ostenind; iar din afară, a se goni, a se necăji, a se ispiti, a se bate și a se omorî de către necredincioși. Despre lucrul evangheliștilor, vezi la zicerea „iar pe evangheliști” (*Efeseni 4:11*).¹

împlinește-ți slujba!

Adică: O, Timotei! – împlinește arhierasca ta făgăduință! Iar făgăduința arhieriei se împlinește și se face desăvârșită atunci când arhierul pătimește rău pentru a mîntui sufletele turmei sale celei cuvîntătoare.

6. Căci eu, iată, mă jertfesc și vremea topirii mele a sosit.

Iată – zice Apostolul –, mă jertfesc pentru Dumnezeu. Și – după Icu-menie – Pavel numește moartea „topire” fie pentru că ea topește trupurile oamenilor, alcătuite din pămîntul din care s-au luat și dintru celelalte trei stihii; fie pentru că moartea topește sufletele dreptilor și ale celor îmbunătățiți, adică le întoarce la Hristos, la Cel ce le-a zidit. Despre aceasta a zis Ecclesiastul: „Și se va întoarce țărîna la pămînt, și duhul se va întoarce la Dumnezeu, Care l-a dat pe el” (capitolul 12:7).

7. Lupta cea bună m-am luptat,

Pentru care pricină pare aici Pavel că se laudă, zicînd aceste mari cuvinte despre sine? Răspundem că nu se laudă, ci cu acestea îl mîngîie pe ucenicul său Timotei, ca să nu se întristeze pentru lipsa învățătorului său. fiindcă el primește o moarte fericită și merge la Dumnezeu ca să-și ia cununile luptei. Tot astfel zice – de pildă – și un părinte aflat pe moarte fiului său ce stă lîngă el, și plînge și se tînguește pentru despărțirea de el:

¹ Iar Teodorit îl cuiește zicerea aceasta așa: „Să suferi – zice – cu dulceață primejdiile pentru buna-cinstire de Dumnezeu!” (n. aut.)

Nu plînge, fiul meu! Eu am viețuit bine, am biruit, împăratul mărturisește pentru mine multe mulțumiri și tu ai să fii laudat pentru vitejiile mele. Este arătat că părintele acela nu zice aceste cuvinte ca să se laude, ci ca să-și mîngîie fiul cel întristat, ca să poată suferi cu lesnire despărțirea și lipsa părintelui său. [Tot așa, Apostolul îi scrie] fiului Timotei lăsîndu-i această epistolă ca un testament de pe urmă, zicînd: Eu am luptat lupta cea bună, deci și tu – o, fiul meu Timotei! – du o luptă ca aceasta. Dar ce este aceasta despre care vorbești – o, fericite Pavele? Lanțurile? Legăturile? Temnițele? Bătăile? Acestea sînt lupta cea bună și frumoasă a ta? Așa – zice –, acestea sînt. De ce? Întîi, pentru că acestea se fac din dragoste de Hristos. Al doilea, pentru că la luptele din afară, lumești, oamenii se luptă și ostensc multe zile, dar iau cununa numai pentru un ceas; iar întru lupta și războiul pentru Hristos se întîmplă dimpotrivă: oamenii se luptă și ostensc puține zile, iar de cununa pe care o primesc, adică de fericirea fără sfîrșit, se bucură în veacul veacului. Pentru acestea așadar, lupta pentru Hristos este bună, frumoasă și prea-bine încuviințată.

calea am săvîrșit-o,

Zice: Am săvîrșit calea evangheliei mele! Căci, cu adevărat, fericitul Pavel a început calea evangheliei de la Ierusalim și, umblînd în părțile dimprejurul Ierusalimului dinspre miazănoapte și dinspre miazăzi, a ajuns pînă în Iliria, adică în Sclavonia¹, împlînindu-și în Roma și calea evangheliei, și a vieții totodată. Aceasta o scria și în altă parte, zicînd: „Din Ierusalim și împrejurimi, pînă în Iliria, am împlinit propovăduirea evangheliei lui Hristos” (*Romani 15:19*).² Și atît de în grabă alerga în calea aceasta pururea-pomenitul Apostol al Domnului, încît – curmînd toate împiedicările pe care le întîmpina pe cale: și morțile, și vrăjmășiile, și stările împotrivă, și împrôscările cu pietre – părea că are aripi, nu materialnice și pămîntești, ci de foc, îngerești.

crediința am ținut-o.

Zice: Am păzit credința lui Iisus Hristos din toate puterile mele. Și – cu toate că multe erau cele care se apucau să fure credința aceasta din inima mea: îngrozirile, bătăile, închisorile, legăturile, împrôscările cu pietre, morțile, făgăduințele de îndulciri, bogăția și slava – totuși – luînd aminte

¹ Regiune a provinciei romane Pannonia, astăzi provincia Slavonia din Croația.

² Vezi la înțucirea zicerii acesteia eparhiile întru care a mers Pavel propovăduind. (*n. aut.*)

totdeauna la ele cu inimă vitejească și pe furul diavol pîndindu-l, treaz fiind – am păzit întregă și nefurată buna-cinstire de Dumnezeu cea încredințată mie întru Hristos.

8. Deci mi se învestierește cununa dreptății,

Și cele zise mai sus de fericitul Pavel ar fi fost de ajuns ca să-l mîngîie pe Timotei, dar mai ales cuvintele de aici îl mîngîie cu covîrșire, fiindcă Apostolul scrie răsplătirile luptei și cununile cele neveștejite pe care le va primi întru cele cerești. Deci zice: O, fiul meu Timotei! – nu se cuvine să te întristezi și să te mîhnești pentru despărțirea de mine, pentru că eu mă duc la iubitul meu Hristos, ca să-mi dea cununa dreptății. Iar „dreptate” numește fapta bună cea peste tot cuprinzătoare.

pe care mi-o va răsplăti în ziua aceea Domnul, dreptul judecător;

Pavel nu a zis: „Domnul îmi va da cununa”, ci: „îmi va răsplăti”, ca și cum ar plăti o datorie sau un împrumut. Căci, drept fiind, va răsplăti negreșit plata în chip potrivit cu ostenelele fiecăruia. Drept aceea, cununa fericirii este ca o datorie pentru dreptatea Judecătorului.¹

¹ Însemnează că cununa fericirii, împărăția cerurilor, se socotește ca o datorie la robii ce au împlinit poruncile, dar nu în chip simplu, ci din partea dărnicii și a bunătății Domnului, Care – pogorîndu-Se pentru neputința noastră, a robilor Săi – numește împărăția Sa „plată” pentru ostenelele noastre (căci zice: „Cheamă-i pe lucrători și dă-le lor plata”, Matei 20:8), ca mai mult să ne îndemne să lucrăm întru poruncile Lui și să socotim împărăția Lui cîștig al ostenelelor noastre. Însă noi, robii, se cuvine a socoti împărăția cerurilor și cununa fericirii ca un dar, iar nu ca plată și datorie. Pentru aceasta zice Sfîntul Marcu Postnicul: „Unii, fără a împlini poruncile, socotesc a crede drept; iar alții, făcînd poruncile, văd primirea împărăției ca pe o datorie [a lui Dumnezeu]. Și unii, și alții greșesc însă din adevăr, de vreme ce stăpînul nu e dator să dea robilor plată și slobozenie dacă aceia nu slujesc drept” (*Despre cei ce socotesc că se îndreptează din fapte*, capitolul 40). Și iarăși: „Împărăția cerurilor nu este plată pentru lucrări, ci dar al Stăpînului, gătit robilor credincioși” (la fel, capitolul 2). Și Coresi zice că Dumnezeu ne este dator cu cununa nu după nevoie și datorie sau cîștig, ci după a Sa bunătate și făgăduință. Și se zice „cunună a dreptății”, fiindcă se face cîștigată oarecum prin fapte. Iar marele Vasilie, tîlcuind zicerea lui David „Întoarce-te, suflule al meu, la odihna ta, căci Domnul ți-a făcut bine ție” (114), zice: „Bunul nevoitor al mîngîierii, Pavel, își aduce cuvintele cele mîngîietoare lui însuși, zicînd: «Lupta cea bună m-am nevoit, calea am împlinit-o, credința am ținut-o. Deci mi se păstrează cununa dreptății.» Acestea le zice și Proorocul către sine-și: Fiindcă ai împlinit destule în viața aceasta îndelungată, întoarce-te la odihna ta, căci Domnul ți-a făcut bine ție. Căci cei ce și-au nevoit viața după lege aici nu află odihnă veșnică pentru că li s-ar răsplăti după îndatorirea faptelor, ci după marca hărăzire a lui Dumnezeu, care se dă celor ce au nădăjduit întru Dînsul.” Punînd înainte zicerea aceasta a marelui Vasilie, Me-

și nu numai mie, ci și tuturor celor ce au iubit arătarea Lui.

Cu aceste cuvinte, Pavel îl bucură atît pe Timotei, cît și pe toți Creștinii care pătimesc rău pentru credință și pentru poruncile lui Hristos. Căci zice: Dacă Hristos va da cununa dreptății și tuturor celorlalți care iubesc arătarea și venirea Lui întru slavă, cu mult mai vîrtos și-o va da ție, Timoteie, care iubești aceasta mai mult decît toți! Dar care este cel ce iubește arătarea lui Hristos? E Creștinul acela care pătimește rău pentru credință și pentru poruncile lui Hristos, care face faptele cele vrednice de arătarea lui Hristos, cel ce are dragoste către aproapele, face milostenie, este întreg-înțelept, smerit-cugetător și răbdător și are toate celelalte fapte bune. Iar Creștinul care nu face lucrările acestea bune arată că nu iubește arătarea lui Hristos, ci se roagă a nu se face venirea Lui, ca să nu dobîndească muncile vrednice de faptele lui cele rele. Iar cea de-a doua venire a lui Hristos se zice „arătare” pentru că El Se va arăta de sus, venind din cer. Două sînt însă arătările Domnului. Una obștească și simțită, ce se va face la sfîrșitul lumii, despre care zice aici Pavel. Iar a doua este particulară și gîndită, după care Domnul Se arată tainic în inima celor curați și vrednici de înfățișarea și de sălășluirea Sa, despre care a zis: „cel ce Mă iubește pe Mine, va fi iubit de Tatăl Meu, și-l voi iubi și Eu și Mă voi arăta lui” (Ioan 14:21); și iarăși: „Dacă Mă iubește cineva, va păzi cuvîntul Meu, și Tatăl Meu îl va iubi, și vom veni la el și Ne vom face locaș la el” (la fel, 23). Despre această arătare zicea și Iuda (nu Iscarioteanul) către Domnul, mișcîndu-se de iubirea frățească: „Doamne, ce este că ai să Te arăți nouă, și nu lumii?” (Ioan 14:22).

9. Grăbește a veni către mine curînd!

letie Pigas zice: „Dumnezeiescul părinte adaugă în chip potrivit că, în locul îndatoririi, se va da hărăzirea cea mare, surpînd răsplătirea, ca întru totul să fie dar și hărăzire” (*Despre creștinism*, cartea întîi). [...] Însă marele Vasilie arată cum David zice și că Dumnezeu răsplătește: „Ce vom răsplăti Domnului pentru toate cîte ne-a răsplătit nouă?” Deci arătătorul de cele cerești, îflcuind pentru ce se zice că Dumnezeu răsplătește, zice că „buna mulțumire a celor ce iau darul se socotește ca facere de bine” (*Cuvînt la Mucenița Iulita*). Și – ca să zic în scurt – Dumnezeu și răsplătește ca o datorie, și totodată dăruiește ceea ce răsplătește. Vezi și la tilcuirea capitolului 1 al acesteia, stih 18, și subînsemnarea aceleia. De asemenea, vezi și stihul 23, capitolul 6 al aceleia către Romani. Vezi însă cum a zis că Domnul va răsplăti cununa dreptății, din aceasta încheindu-se că sfinții, murind acum, nu iau deplina fericire, ci se veselesc numai în parte: iar în ziua cea mai de pe urmă, aceea a Judecății, au să dobîndească prin înviere nestrîcaciunea trupurilor și împreună cu dîsele au să primească și desăvîrșita fericire. Vezi și zicerea „Și aceștia toți, mărturisindu-se prin credință, nu au luat făgăduința.” Vezi și subînsemnarea zicerii „Iar dacă nădăjduiți întru Hristos numai în viața aceasta” (1 Corinteni 15:19), de nevoie fiind la aceasta. (n. aut.)

Pentru care pricină îl cheamă Pavel pe Timotei să vină la dînsul, mai ales că Timotei avea asupra sa ocîrmuirea și purtarea de grijă a bisericii Efesului și oblăduia un neam întreg? Pricina este că Pavel se afla în legături, fiind închis în temniță de Nero, și deci nu putea merge la Timotei. De aceea, îl cheamă la Roma, dorind să-l vadă mai înainte de moartea sa mucenicească și poate pentru a-i preda încă multe dogme tainice.

10. Căci Dima, iubind veacul de acum, m-a lăsat și s-a dus la Tesalonic;

Pavel nu i-a zis lui Timotei: Vino la Roma ca să te văd mai înainte de moartea mea! – ca să nu-l întristeze. Dar ce îi zice? Silește-te a veni la mine! – fiindcă sînt singur și nu am pe nimeni să-mi ajute întru evanghelie (adică întru buna-vestire). Dar ce va să zică aceea că Dima „a iubit veacul acesta”? Adică: A iubit odihna și viața cea neprimejdută, a ales să se desfete și să-și odihnească trupul, mai bine decît a se afla lîngă mine și a se ticăloși [„a se osteni”, *n. m.*]. Astfel, cel ce mai înainte se socotea împreună-lucrător cu Pavel, adică ajutător – precum se scrie în cea către Filimon, unde zice: „Te îmbrățișează Dima și Luca, cei împreună-lucrători cu mine” (1:24) –, acela, lenevindu-se în urmă, s-a despărțit – vai! – de Pavel, învățătorul său.¹ Însemnează însă că, dintre toți ucenicii săi, Apostolul îl muștră doar pe acest Dima, nu doar că ar fi vrut să-l muștre, ci [din alte două pricini]: întîi, ca să ne întărească pe noi, pentru a nu ne împutîna cu sufletul în primejdii, ci a sta viteji pînă în sfîrșit; și alta încă, pentru că voia cu aceasta să-l tragă pe Timotei mai mult la sine-și, căci se afla singur.

Crisc în Galatia², Tit în Dalmația;

Pe aceștia, Apostolul nu-i muștră, ca pe Dima, fiindcă Tit era unul din acei mulți ucenici minunați ai lui Pavel, încît i se încredinșase păstorirea Critului [„Creta”, *n. m.*], cel cu o sută de cetăți. Deci acești doi apostoli nu se osebiseră de fericitul Pavel pentru că ar fi iubit odihna veacului acestuia, ci se duseseră pentru propovăduirea evangheliei, sau pentru altă trebuință, cu socotința și voia lui Pavel, învățătorul lor – precum zice Icumenie.

¹ Iar Icumenie zice că unii spun cum acest Dima s-a plecat iarăși la elinism și s-a făcut popă al idolilor. (*n. aut.*)

² Însemnează că Teodorit zice că Apostolul a numit „Galatia” Galiile, fiindcă așa se numeau din veac: „Așa le numesc – zice – încă și acum cei împărțajiți de învățătura cea din afără.” (*n. aut.*)

II. numai Luca este cu mine.

Singur fericitul Luca a fost nedespărțit de învățătorul său Pavel, dumnezeiescul Luca scriind și *Evanghelia*¹ și faptele Sfinților Apostoli. Despre aceasta scrie Pavel și în altă parte, zicînd: „(...) a cărui laudă în evanghelie este în toate bisericile” (2 Corinteni 8:18).²

Luîndu-l pe Marcu, adu-l cu tine, căci îmi este de folos spre slujbă.

Marcu – zice – este trebnic și iscusit, nu spre odihna mea, ci spre slujba evangheliei. Căci fericitul Pavel, deși se afla în legături, nu înceta a propovădui.³ Deci nici pe Timotei nu-l chema Apostolul să vină la Roma pentru a sa slujbă, ci pentru evanghelie și, pe lîngă acestea, ca să nu se întîmple vreo tulburare între Creștini cînd era să se sfîrșească dumnezeiescul Pavel ca mucenic. [Așadar, trebuia să se afle] de față mulți ucenici de-ai lui, pentru a opri tulburarea și plîngerea Creștinilor, mîngîindu-i, căci nu ar fi suferit despărțirea și lipsa învățătorului lor Pavel. Fiindcă e de crezut că acei Creștini din Roma erau oameni nobili și boieri vrednici de laudă, încît trebuiau să aibă mîngîietori înțelepți și vrednici de cuvînt.

12. Iar pe Tihic l-am trimis în Efes.

Zice: Astfel, am rămas singur și deci e nevoie de înfățișarea ta, fiule Timotei. Apostolul îl trimisese pe Tihic la Efes ca să ducă epistola către Efeseni. cum vezi la zicerea „Toate le va face cunoscute vouă Tihic” (*Efeseni* 6:21). Iar Teodorit spune că din zicerea de aici se trage încheierea că Timotei nu era în Efes cînd Pavel îi scria epistola aceasta. Căci, dacă Timotei s-ar fi aflat în Efes, Pavel ar fi zis: Iar pe Tihic l-am trimis *acolo*.

¹ Iar Nicolae Malaxa istorisește că dumnezeiescul Luca și-a scris evanghelia în mănăstirea peșterii celei mari, precum pomenește hrisovul împărătesc al acestei mănăstiri. (*n. aut.*)

² Iar alții spun că aceasta se potrivește mai mult lui Varnava decît lui Luca. Și vezi la îlucuirea zicerii acesteia și a următorului stih (19) al aceluiași capitol din a doua epistolă către Corinteni. Iar Icomenic zice că Luca nu se despărțea de Pavel fiindcă era iubitor de învățătură, sfînt și răbdător. Și – de la aceștia doi, de la Dima și de la Luca – învățăm două lucruri, anume: ce mare rău este lenevirea și iubirea de trup și, dimpotrivă, ce mare bine este silința și defăimarea trupului. Căci Dima s-a despărțit de Pavel din pricina lenevirii și a iubirii trupului său, iar Luca, pentru silința sufletului și defăimarea trupului, a fost nedespărțit de Pavel. Astfel, Dima, fiind numărat mai întîi decît Luca (precum se vede în zicerea de mai sus a epistolei către Filimon), a căzut din cinste și a pierit; iar Luca, cel numărat în urma lui Dima, a ajuns înaintea aceluia. (*n. aut.*)

³ Se poate ca acest Marcu să fie nepotul lui Varnava, despre care vezi capitolul 4 al celei către Coloseni, stih 10, și subînsemnarea lui. (*n. aut.*)

13. Venind, adu-mi felonul, pe care l-am lăsat în Troia la Carp, și cărțile,

Felonul de care zice Pavel aici e o îmbrăcăminte. Și-i cere lui Timotei să i-o aducă pentru a nu trebui să ia de la altul, fiindcă acest dumnezeiesc Apostol purta grijă și se păzea totdeauna și pretutendeni a nu avea trebuință să ia ceva de la alții, nici argint, nici pîine, nici haină. Iar unii zic că felonul acesta era o pînză întru care erau cărțile vechi. Dar oare ce trebuință avea Pavel de cărți, de vreme ce urma a se duce la Dumnezeu prin muce-nicie? Răspundem că îi trebuiau ca să le lase Creștinilor din Roma, pentru a-i mîngîia în locul lui.¹

mai ales membranele [„pergamentele”, n. m.].

Poate că membranele acestea aveau unele învățături mai folositoare decît cele scrise în cărți, și pentru aceasta le cerea Apostolul cu mai mult dor.²

14. Multe rele mi-a făcut Alexandru Arămarul;

Aici, dumnezeiescul Apostol pomenește ispitele pricinuite de acest Alexandru nu pentru a-l defăima, ci pentru a-l îndupleca pe ucenicul său Timotei să sufere vitejește ispitele pricinuite de oamenii cei proști [„de rînd”, n. m.] și necinstiți, așa cum era și căldărarul Alexandru. Căci mulți suferă mai cu lesnire cînd se ispitesc și pățimesc de la oarecari oameni mari și vrednici de cinste, mîngîiați oarecum de covîrșirea și vrednicia acelora; iar

¹ Teodorit istorisește cum unii au zis că felonul acesta nu era îmbrăcăminte, ci un fel de carte. Însă aceștia – zice – sînt vrednici de ris, căci, de ar fi fost carte, nu trebuia să o osebească de celelalte, ci, zicînd de obște „cărțile”, ar fi cuprins-o și pe aceasta împreună cu acelea (la Icumenie). Și însemnează cum Nicolai Bulgarul zice că felonul acesta era o îmbrăcăminte preoțească a Apostolului Pavel asemenea felonului pe care îl poartă preoții noștri. La fel, un felon al Apostolului Petru s-a aflat în Antiohia. Tot astfel, și Grigorie Dialogul avea cu sine și o haină preoțească a Evanghelistului Ioan – precum istorisește Diaconul Ioan, în cartea a 23-a a *Vieșii* lui, capitolul 59. Și aceasta e prea de crezare, căci, dacă preoții *Legii Vechi* și ai „neamurilor” întrebuițau osebîtă podoabă vrednică de cin-stire cînd făceau jertfirile lor, cu mult mai vîrtos purtau osebîtă podoabă sfințită dumnezeieștii Apostoli, cînd săvîrșeau Taina Trupului și a Sîngelui Domnului. (n. aut.)

² Teodorit zice că Pavel numește aici „membrane” cărțile cele vâlătucite [„sulurile”, n. m.], întrebuițînd zicerea de la obiceiul Romanilor, care așa le numeau pe cele vâlătucite. Căci în membrane aveau scrisă *Dumnezeiasca Scriptură* cei vechi, precum Iudeii o au pînă azi. Iar „cărți” le numește pe cele numite așa îndeobște, cu chipul în patru colțuri. (n. aut.)

cînd pătinesc și sînt ispitiți de oarecari oameni de rînd, atunci se întristează foarte în inima lor. De aceea zice Pavel: „Multe rele mi-a făcut Alexandru Căldărarul”, adică: „m-a necăjit cu covîrșire”. Căci oamenii cei proști și necinstiți, nepurtînd grijă de cinstirea pe care cei mai mulți o arată către bărbații vrednici și sfinți, cînd încep a-i supăra pe aceștia, nu îi cruță și nu au milă de ei întru nimic. Prin urmare, și necinstitul Alexandru Arămarul, începînd a-i face rău marelui Apostol al Domnului, nicicum nu a mai avut milă – varvarul! –, ci l-a necăjit cu totul, fără a-i socoti cinstea și slava pe care i-o aduceau Creștinii.¹

Domnul să-i răsplătească după faptele lui!

Zice: Cutează, o, Timotei! – căci răutățile acestea ale lui Alexandru nu vor trece necercetate, ci Domnul îi va răsplăti cuvenita pedeapsă. Iar cuvîntul acesta al Apostolului este mai mult proorocie decît blestem. Căci Pavel nu l-a zis pentru că sfinții doresc ca oamenii să fie pedepsiți, ci [din alte două pricini]: întîi, pentru că cei ce opreau propovăduirea evangheliei trebuiau a se sfi de ea prin pedeapsă, și unul dintre aceștia era Alexandru Arămarul; apoi, pentru că Creștinii mai slabi în credință și în socoteală se mîngîiau văzîndu-i pedepsiți pe cei ce împiedicau propovăduirea evanghelică.

15. Păzește-te și tu de el,

Nu a zis: O, Timotei! – ceartă-l și pedepsește-! (cu toate că Pavel și Timotei îl puteau pedepsi prin darul Sfîntului Duh, așa cum l-a pedepsit Pavel pe vrăjitorul Elima și pe acel Corintean ce curvea cu mama sa vitregă). Ci i-a zis: „păzește-te”, adică: Depărtează-te de el și lasă-l la Dumnezeu! Să-l certe Dumnezeu dacă va voi!

căci a stat foarte mult împotriva cuvintelor mele.

Adică: Mult război și împotrivire face acesta asupra evangheliei propovăduite de noi.

16. Întru cea dintîi răspunderea a mea, nimeni nu a mers împreună cu mine, ci toți m-au părăsit.

¹ Despre aceasta, Teodorit zice că nu e nimic de mirare dacă asupra Apostolului a pornit tulburări și primejdii un căldărar, căci însușirea celor ce viețuiesc din lucrarea mîinilor este a întărita noroadele. Tot așa, Dimitrie Argintarul a ridicat asupra lui Pavel tot Efesul. (n. aut.)

Aici, Apostolul îi povestește iarăși lui Timotei ispitele sale, ca să-l întărească mai mult. Dar de care răspundere vorbește? De aceea când s-a înfățișat înțîia dată înaintea împăratului Nero și, întrebat de acela, a dat răspuns spre dezvinovățire pentru credința în Hristos și pentru propovăduirea evangheliei. Și așa a scăpat de moarte, și iarăși a propovăduit, căci Nero nu avea prea multă rîvnă pentru idoli. Dar, fiindcă Pavel l-a întors la credința lui Hristos pe paharnicul împăratului Nero, tiranul, clocotind de mînie, a tăiat cu sabia apostolescul cap al fericitului.¹ Deci mare mîhnire și durere de inimă arată cuvîntul zis de Pavel aici, anume acesta: Toți ucenicii mei m-au lăsat și nici unul nu mi-a ajutat! – ca și cum ar fi zis așa: Înșiși prietenii și casnicii mei m-au vîndut, și m-am lipsit de toată mîngîierea, de aceea – o, Timotei! –, cînd vei rămîne și tu singur în primejdii și în ispite, să ai pilda mea de mîngîiere.

Să nu li se socotească lor!

O, cititorule! – vezi că dumnezeiescul Apostol are milă și-i cruță pe ucenicii săi, deși ei făcuseră o faptă lipsită de mulțumire și de milă. Căci – de unde se cuvenea să-l fi mîngîiat, ca unii ce erau împreună-lucrători și apropiați ai Apostolului – ei îl lăsaseră singur. Fiindcă nu este una și aceeași a fi defăimat cineva de cei din afară cu a fi defăimat de prietenii și ucenicii săi, aceasta din urmă fiind neasemuit mai întristătoare decît cea dintîi. Totuși, nepomenitorul de rău Apostol al Domnului se roagă a nu li se socoti lor aceasta ca păcat înaintea lui Dumnezeu (măcar că era cu adevărat mare păcat și se cuvenea a fi socotit), de trei ori fericitul Pavel urmîndu-l învățătorului său Iisus, Care, pe cruce fiind, îl ruga pe Tatăl pentru răstignitorii Săi, zicînd așa: „Părinte, lasă-le lor!” (*Luca* 23:34). [De asemenea, Pavel i-a urmat] și înțîiului mucenic Ștefan, care a zis: „Doamne, nu le pune lor păcatul acesta!” (*Fapte* 60).

17. Ci Domnul S-a arătat mie

¹ Iar dumnezeiescul Hrisostom adaugă și altă pricină pentru care Nero i-a tăiat capul fericitului Pavel. Și zice că Nero avea o țiuțoare foarte iubită lui, pe care Pavel a înduplecat-o a primi învățătura și credința lui Hristos și, totodată, a se lăsa de spurcacia împreunare cu Nero. Iar Nero mai înțîi l-a legat pe Apostol, defăimîndu-l ca pe un amăgitor și stricător de oameni (adică făcînd același lucru pe care îl face și părinții asupra acelor ce-i îndeamnă pe fiii lor să se călugărească). Și, fiindcă nu l-a putut opri pe Pavel de la sfătuirea acelei țiuțoare și de la îndemnarea ei spre întreaga-înțelepciune, l-a omorît” (*Cuvînt către aceia care-i bîntuiesc pe cei ce le îndeamnă fiii a se face monahi*, tomul al 6-lea). (n. aut.)

Și acest cuvînt al Apostolului este spre mîngîierea lui Timotei, fiindcă arată că Dumnezeu nu-l lasă a pătimi greu pe acela părăsit de oameni. Căci, în vremea în care ucenicii l-au lăsat singur pe Pavel, Domnul i S-a arătat.

și m-a întărit,

Adică: Mi-a dăruit îndrăzneală și nu m-a lăsat a fi biruit.

ca, prin mine, propovăduirea să se împlinească

O, cititorule! – vezi aici multa smerită-cugetare a lui Pavel, căci zice: Domnul nu m-a întărit pentru că aș fi fost vrednic să dobîndesc acest dar al înfățișării și al întăririi Sale, ci pentru a se împlini, prin mine, propovăduirea evangheliei, adică pentru a se adevăra sau a veni la sfîrșit. De pildă, așa cum unul ce ține o hlamidă sau o coroană împărătească ar scăpa de moarte nu pentru vrednicia sa, ci pentru podoabele împărătești pe care le ține – tot astfel a scăpat de moarte și Pavel, pentru împărăteasca propovăduire a evangheliei pe care o făcea.

și să audă toate neamurile;

Adică: Pentru ca la toate neamurile să se facă arătată slava propovăduirii evangheliei și purtarea de grijă a lui Dumnezeu pentru mine, care propovăduiesc evanghelia Lui.¹

și m-a izbăvit din gura leului.

Zice: Stînd lîngă mine, Domnul m-a întărit și m-a izbăvit din gura leului, adică a lui Nero – căci Pavel îl numește „leu” pentru tăria împărăției, și netemerea lui și pentru cruzimea socotinței lui – după Teodorit.² Vezi însă

¹ Iar Teodorit zice că Pavel, cînd a fost trimis la Roma de către ighemonul Fist și s-a dezvinovățit înaintea împăratului Nero, a fost lăsat de dînsul și a mers în Spania și la alte neamuri, aducîndu-le propovăduirea evangheliei. Deci Pavel numește „cea dinlîu dezvinovățire” pe aceea făcută atunci către Nero. (*n. aut.*)

² Acest „străbunel” al nostru, al Românilor, numit „Nero”, a fost o bună preînchipuire a Antihristului, omul care va primi întreaga putere și răutate a Satanei. Că era de o cruzime nemaîntîlnită nici printre sălbaticii Romani – ajungînd să lumineze necurmatele orgii ale „octății eterne” folosind făclii omenești, anume Creștini unși cu păcură – aceasta nu e cel mai înfricoșător păcat al său. Dar încestul cu mama sa bună și uciderea ei sînt fapte neînchipuit de înfricoșate, de care mintea se cutremură. (*n. m.*)

– o cititorule! – că puțin a lipsit ca Pavel să fie dat morții, căzînd în gura înfricoșatului „Ieu”, a lui Nero, dar cu prea-slăvire s-a izbăvit de acolo cu puterea dumnezeiască.¹

18. Și Domnul mă va izbăvi de tot lucrul rău

Zice: Atunci, Domnul m-a izbăvit de Nero și de moartea trupească. Și, de vreme ce am propovăduit îndeajuns evanghelia Lui, nădăjduiesc că Dumnezeu mă va izbăvi și în viitor, nu de moartea trupească și de Nero (fi-îndcă acum mă apropii a fi omorît și tăiat de Nero), ci mă va izbăvi de tot păcatul, adică nu va lăsa să mă împrățez cu sufletul pentru moartea mucenicească, ci mă va împuternici să stau împotriva păcatului pînă la sînge. Iar aceasta este ca și cum m-ar izbăvi de leul cel gîndit, diavolul, Domnul făcîndu-mi o izbăvire și mîntuire mai mare acum, cînd se vede că iartă a fi dat eu la moarte, decît izbăvirea cea dintîi, cînd am scăpat de moartea tru-pească și de leul cel simțit, de Nero.

și mă va mîntui întru cereasca Sa împărăție.

Zice: Domnul mă va izbăvi de tot păcatul și mă va păzi acolo, în ce-reasca Sa împărăție. Căci aceasta este a se mîntui cineva și a se păzi întru împărăția cerurilor, cînd moare aici pentru Hristos, precum El însuși a zis: „Cel ce-și urăște sufletul său în lumea aceasta îl va păzi în viața veșnică” (Ioan 12:25). Deci aceasta este mîntuirea cea adevărată, cînd vom merge întru împărăția cerurilor și acolo vom străluci întru strălucirile sfinților.

Domnului fie slava în veacurile veacurilor! Amin!

Iată cum Pavel îl slavoslovește aici pe Fiul la fel cum L-a slavoslovit și pe Tatăl în multe locuri, căci „Domn” Se numește aici Fiul.²

19. Salută-i pe Priscila, și pe Achila

Această Priscila este soția aceea dăruită cu dar care l-a luat pe Apollo și i-a descoperit mai cu amăruntul calea lui Dumnezeu, cum scrie la *Fap-*

¹ Iar Coresi zice că dumnezeiescul Ambrozie înțelege că Pavel îl numește „Ieu” pe diavolul care îl certa prin Nero. (n. aut.)

² Iar că Pavel obișnuiește a-L slavoslovi pe Dumnezeu adeseori și că noi, Creștinii, sîntem datori la rîndul nostru a face aceasta, vezi la subînsemnarea zicerii: „Iar lui Dum-nezcu și Părintelui nostru, slavă!” (Filipeni 4:20). (n. aut.)

tele Sfinților Apostoli (capitolul 18:26). Aceștia, Priscila și Achila, sînt cei lîngă care a rămas fericitul Pavel în Corint, lucrînd împreună meșteșugul corturilor, pe care îl aveau și ei (*Fapte* 18:2). De aceea, Pavel îi pomenește adeseori. [ca și aici, unde o pune] însă pe femeia Priscila înaintea bărbatului Achila, fiindcă ea era mai credincioasă și mai osîrdnică întru Domnul. Dar Pavel nu face aceasta [totdeauna], ci uneori îl scrie mai întîi pe Achila, iar alteori pe Priscila. Aceștia se aflau atunci în Efes și Pavel îi salută din mai multe pricini: întîi, ca să-i mîngîie; apoi, ca să le arate osebita cinste și dragoste pe care o avea către dînșii; și, a treia și cea mai însemnată, ca să-i împărtășească prin orație [„urare”, *n. m.*] de dumnezeiescul dar, căci și singură orația fericitului și sfîntului Apostol era de ajuns să-l umple de mult dar pe cel urât.

și casa lui Onisifor!

Zice: O, Timotei! – salută toată familia și casa lui Onisifor! Fiindcă acesta se afla atunci la Roma și-i purta de grijă lui Pavel pe cînd se afla în legături, precum am zis mai înainte. Iar cu această orație Pavel îi face pe casnicii lui Onisifor mai osîrdnici spre a purta de grijă și ei de oamenii cei îmbunătățiți care s-ar afla în primejdiile pentru Hristos și pentru porunca lui Hristos.

20. Erast a rămas în Corint, iar pe Trofim l-am lăsat în Milet, bolnav.

Fiindcă nu i-a pomenit pe acești ucenici mai sus, Pavel îi pomenește aici, arătîndu-se lăsat singur și lipsit de toți, ca astfel să-l tragă pe Timotei să vină la dînsul mai în grabă. Dar de ce nu l-a vindecat Pavel pe Trofim, dacă acela era bolnav? Fiindcă sfinții nu le pot săvîrși pe toate cîte voiesc, Dumnezeu lăsînd aceasta pentru ca oamenii să nu-i facă dumnezei. De aceea nu s-a vindecat pe sine-și nici Moisi, deși era gîngav din tinerețele sale, și nu a intrat în pămîntul făgăduinței, pentru ca Evreii să nu-l socotească dumnezeu. Tot așa, însuși Pavel avea un „îmbolditor”, anume pe potrivnicii propovăduirii, și nu s-a putut izbăvi de dînșii, pentru aceeași pricină.

Iar Miletul este aproape de Efes. Dar cînd oare îl lăsase Pavel pe Trofim, bolnav, în Milet? Cînd mergea la Ierusalim, ori după ce a mers la Roma și iarăși s-a suit în părțile acelea ale Asiei? Nu știm să o spunem curat.

21. Silește a veni mai înainte de iarnă!

Zice: O, Timotei! – silește-te să vii, fiindcă am rămas singur și sînt lipsit din toate părțile, așa cum ai înțeles din cele zise mai înainte. Și nu zice:

Silește să vii pînă nu mor! – căci aceasta ar fi fost o veste întristătoare pentru Timotei –, ci îi zice să vină pînă a nu-l împiedica iarna, și apoi să nu mai poată veni.

Te îmbrățișează Eubul, Pudențiu, Linos,

Unii istorisesc despre acest Linos că s-a făcut episcop al Romei în urma marelui Petru; același lucru îl zice și Teodorit.¹

Clavdia

Creștine, vezi că în vremea aceea și femeile erau înfocate și fierbinți în credință, că erau răstignite, adică omorîte, lumii și lucrurilor lumești? – neamul femeilor nefiind cu nimic mai jos decît acela al bărbaților, dacă ele vor să arate osîrdie. Căci, în viața aceasta, femeile sînt de mult folos nu numai în trebile lumești – iconomisind ocîrmuirea casei, purtînd grijă de familie și făcîndu-i fără griji pe bărbați, ca aceștia să-și poată lucra meșteșugurile și pricinile politice [„ale cetății”, *n. m.*]. Dar ele se pot iscusi și întru cele duhovnicești, întru întreaga-înțelepciune și curăție, mai mult decît bărbații, arătîndu-și sfințenia trupului, podoaba moralurilor, postul și celelalte fapte bune. Și – ca să zic pe scurt – femeile – dacă voiesc și au bună alegere, socotință și osîrdie – nu au de la fire nici o împiedicare spre a lucra toate faptele bune asemenea bărbaților.²

și toți frații.

Aici, Pavel nu-i numește pe frații care-l salutau pe Timotei, ci zice: Te îmbrățișează toți frații. Căci, cu toate că erau atît de mulți credincioși în

¹ Căci Meletie zice (în *Istoria bisericească*, tomul 1) că, după mucenicia lui Pavel și a lui Petru, Linos s-a sortit întîi pentru biserica Romei. Iar pe acesta – precum zice Evsevie, în *Istoria Bisericii*, cartea a 3-a, capitolul 22 – l-a moștenit Anaclit, în anul al 2-lea al împărăției lui Titus; iar pe Anaclit, Climent, măcar că alții vor ca întîi episcop al Romei să fi fost Climent și al doilea Anaclit, lăsîndu-i pe Linos și pe Clit. După cei mai mulți însă, Linos se arată a fi mai întîi, al doilea Climent, al treilea Clit și al patrulea Anaclit. De aceea, Caragea numește pricina întîilor episcopi ai Romei „încurcată” și „tulburată”. (*n. aut.*)

² Aceasta arată și marele Vasilie, pomenind că Sfînta Muceniță Iulita le-a zis așa femeilor ce erau de față cînd trebuia să intre în foc: Sîntem din aceeași frămîntătură cu bărbații. Ca și ei, ne-am făcut după chipul lui Dumnezeu. Femeia s-a făcut de către Ziditorul la fel de primitoare de faptă bună ca și bărbatul. Prin urmare, de vreme ce sîntem rude ale bărbaților după toate – căci nu numai carne s-a luat spre alcătuirea femeii, ci și os din oasele lui –, atunci noi, femeile, datorăm Stăpînului statornicie, bună-întărire și răbdare la fel ca bărbații. Și, zicînd acestea, a sărit în văpaie (din cuvîntul la această muceniță). (*n. aut.*)

lume, Pavel îi pomenește anume doar pe cei de mai sus, pentru că aceia străluceau întru fapta bună mai mult decât ceilalți, fiind afară de lucrurile lumii, de tulburări și mai fierbinți în credință și în dragostea pentru Domnul.

22. Domnul Iisus Hristos cu duhul tău!

Zice: O, fiul meu Timotee! – nu te întrista că mă despart de tine, căci Domnul este cu tine. Dar nu a zis: „cu tine!”, ci: „cu duhul tău”, ca să-i arate că are îndoit ajutor: și pe acela al darului Sfântului Duh, și pe al lui Iisus Hristos, care crește darul acesta. Cu cuvântul acesta, Apostolul înțelege însă și altceva, anume că Domnul este cu noi atunci când Îl avem împreună cu noi pe Duhul cel Sfânt și nu-L izgonim cu păcatele noastre. Căci – după Icumenie – când nu avem Duhul cel Sfânt, nu Îl avem nici pe Hristos¹, cum a zis și Apostolul: „(...) iar de nu are cineva Duhul lui Hristos” (*Romani* 8:9).

Darul cu voi! Amin!

Cu acest cuvânt, Pavel se roagă și pentru sine ca să fie totdeauna bine-plăcut lui Dumnezeu și să aflu har înaintea Lui. Căci – așa cum cel ce se învrednicește a-l vedea pe împărat și a avea har înaintea lui nu mai simte vreo întristare, pentru bucuria dobândită din privirea și harul împăratului – tot astfel și cel ce are darul lui Dumnezeu locuind întru sine, chiar dacă se lipsește de prietenii săi și cade în multe rele și necazuri, totuși nu mai are nici o simțire a acelora, căci darul lui Dumnezeu ce se află în lăuntru lui îi păzește sufletul mai presus de toate. Însă darul lui Dumnezeu nu rămîne întru noi decât dacă facem cele plăcute lui Dumnezeu, Stăpînul nostru. Căci, așa cum în casele domnilor și stăpînitorilor află har doar robii care fac cele plăcute lor, tot astfel și Creștinul va afla har înaintea obștescului Stăpîn Dumnezeu doar dacă poartă grijă de cele plăcute Lui, făcînd voiele Lui. În acest chip, el dobîndește totdeauna purtarea de grijă și darul lui Dumnezeu, Căruia slava și stăpînirea în veci! Amin!²

Această a doua epistolă către Timotee s-a scris și s-a trimis din Roma, cînd s-a înfățișat Pavel a doua oară înaintea lui Nero.

¹ Însă poate că Apostolul înțelege prin „duh” sufletul lui Timotee și se roagă ca Hristos să rămîină locuind în sufletul lui, luminîndu-l și învățîndu-l cele convenite. (*n. aut.*)

² Iar Teodorit adaugă și acestea: „Pavel s-a rînduit și pe sine-și întru împărtășirea darului, pe care fie a-l dobîndi și noi cu solirile celui ce a scris acestea și ale celui ce le-a primit și să-i vedem pe ei în corturile lor cele veșnice, dar nu de departe, ca bogatul pe Lazăr, ci de aproape, locuind și petrecînd sub stăpînirea lor.” (*n. aut.*)